Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 218 (14238) | 1973 оной сентябриин 15, суббото | Сэн 2 мүнгэн

БАДАРАГ ЛЭ МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮЛЭН!

Малшадай Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүн согсолоогдобо. Энэ асуудалаар КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС, ВЛКСМ-эй ЦК тусхай тогтоол баталан абаа. 1972 оной IV кварталда, 1973 оной түрүүшын хахадта мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр абажа, гүрэндэ худалдахын түлөө дэлгэрһэн Бүхэсоюзна социалис мүрысөөн олониитын хүдэлөөн болоо, малай фермэнүүдэй коллективүүдэй эдэбхи үүсхэл бадараагаа, малшадаа коммунис ёһоор хандалгын үльгэр жэшээ харуулаа гээд тэрэ тогтоол дотор хэлэгдэнэ.

Социалис мүрысөөнэй ашаар хүшэр хүндэ үбэлжэлгэ гаргажа, малай ашаг шэмэ абаха, худалдаха талаар гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ, колхоз, совхозууд саашадашье мяха, һү, ноохо ехээр абажа байха шухала нүхэсэл байгуулаа. Мүн ниитын мал ажалые саашадань амжалтатайгаар хүгжөөхэ ехэ арга боломжонуудай байһые гэршэлэн харуулаа. Бүгэдэ ниитын мүрысөөнэй үшөө нэгэ шухала аша туһань гэбэл, ажалай баатарнуудай, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй — бүтээсэ ехэтэй ажалшадай харгы гаргагшадай зэргэ олошороо.

Энэ мүрысөөндэ манай республикын малшад эдэбхитэйгээр оролсоо һэн. Тэдэнэй дундаһаа Улаан-Үдын аймагай малшад мүрысөөндэ илаһан дээрэ тоологдожо, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай Улаан тугта, мүнгэн шан хүртөө. Тиихэдэ фермэ болон бригадануудай 180 коллективтэ СССР-эй, РСФСР-эй хүдөө ажахын министерствэдэй, РСФСР-эй совхозуудай министерствын Хүндэлэлэй грамотанууд, мүнгэн шан барюулагдаха.

...ниин ажалда онсо шалгарһанайнь, 1972—1973 онуудай үбэлжэлгын үедэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ ехэ амжалта туйлаһанайнь, мал ажалай продуктнуудые ехээр абажа, гүрэндэ худалдаха талаар социалис уялгаяа дүүргэһэн, ажалай габьяа харуулһанайнь түлөө Борьёогой совхозой ахалагша хонишон Гасарун Лубсанович Рабдаевта Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэ зэргэ олгогдоо. ...ажалдаа бусадһаа үлүү ехэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө мал ажалай олон түрүүшүүл КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа.

...дэ түрүүшүүлэй габшагай ажалай үльгэр жэшээ республикымнай бүхы малшадые бүтээсэ ехэтэйгээр ажалладаһыень уряалжа, элсүүлхы ехэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй. Тиигэжэл республикамнай бүхыдөө үбэлжэлгын үедэ муу бэшэ үрэ дүн харуулаа һэн. Үнгэрһэн үедэ мяха абалга 9, һү — ...дэгэ — 14 процентээр дээшэлээ. Малай тоо толгой ...роо. Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха ...өө олон ажахынууд амжалтатайгаар дүүргэээ.

...үгөөр Бүхэсоюзна социалис мүрысөөн мал ажалые ...дань түргөөр хүгжөөхэ ехэ арга боломжонуудай ...ые гэршэлхэһээ гадна, дутуу дунданууд байһые ...лэн харуулаа. Олон колхоз, совхозуудай малай ...шэмэ дээшэлхын орондо доошоо орожо байна. Сэ..., Бэшүүрэй, Зэдын, Загарайн, Мухар-Шэбэрэй ай...удай колхоз, совхозуудта һүн багаар һаагдадаг бо... Хяагтын, Зэдын, Түнхэнэй аймагуудай ажахынууд ...донойхиһоо бага ноохо абаа. Тиихэдэ олон ажахы...а түл үсөөнөөр абтана, малай гарза ехэ. Энэ дутаг... шалтагаанниие гансал үбһэ тэжээлэй дутамаг бай... тайлбарилжа болохогүй гэжэ һанагдана.

...рбээ ажалша бүхэнэй дааһан ажалаа урагшатайгаар ...ха гэжэ үнэн сэдьхэлһээ оролдоогүй һаань, ажал ...а ябахагүй, ямаршье түсэб, уялганууд дүүргэгдэ... ха юм даа Ниитын ажалай амжалта — хамтын ...һөө, оролдолгоһоо. Теэд хамтын хүсые хэн эмхид..., элсүүлхэб? Нютагай партийна организаци, ажахын ...эрилэгшэд. Эгээл энэ талаар ехэ дутагдал бии. ...малшадые, мэргэжэлтэдые ажалдань зүбөөр хубаа...а табиха асуудал эндэ гол шухала хэрэг болоно. ...ал һайн һаалишан, хонишон, мал адуулагша болон ...ятын гарта мал байхадаа, үдэсэтэй, ашаг шэмэ ...й байдаг гэжэ манай түрүү малшадай ажал хэрэг ...энэ. Энээн тухай ажахын партийна организацинууд, ...эрилэгшэд үдэр бүри анхаржа байха уялгатай.

...үнөө жэлэй дүүрэтэр малшадай хэхэ ажал ехэ. Малай ашаг шэмэ абаха, гүрэндэ худалдаха жэлэй түсэб, ...нуудаа дүүргэхын түлөө үшөө шанга тэмсэл дэлгэрүүлхэ. Энэ талаар партийна организацинуудай колхоз, ...зуудай, малшадай бэелүүлхэ зорилгонуудые КПСС-эй обкомой һаяхан үнгэрһэн пленум тодорхойлбо. Малай ...элгэдэ эрхимээр бэлдэхэ, үбһэ тэжээл ехээр суглуулжа абаха, мал ажалай продуктнуудые элбэгээр абажа, гүрэндэ худалдаха даабаряа амжалтатайгаар дүүргэхэ ...р социалис мүрысөөе улам эршэтэйгээр ябуулхые ...ин обкомой пленум дурадхаа. Тинмэһээ партийна организацинууд социалис мүрысөөе саашадань үргэлжэлүүлжэ, тэрэнние эмхидхэлгэдэ, гүнзэгырүүлгэдэ, ашаг үрэнь, нүлөөень бүри дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулха болоно.

...ихын тула үнгэрһэн сагай үедэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые ажахы бүхэндэ тодорхойгоор гаргажа, шэнжэлхэ хэрэгтэй. Фермэнүүдэй малшадай ажал ... шэнжэлхэдээ, түрүү дүй дүршэлые тарааха, ажа... һайжаруулха, ашаглагдаагүй арга боломжонуудые ...үлхэ, дутагдалнуудайнь шалтагаанние элирүүлжэ, ...өөр усадхаха хэмжээнүүдые абаха шухала. Энэ ха... мүнөөдэр үсэгэлдэрэйхиһөө һайнаар, үглөөдэр мүнөөдэрэйхиһөө һайнаар хүдэлхэ гол эрхэ нүхэсэл мүн.

...ыень хэлэхэдэ, иимэ шэнжэлгэ үсөөн бэшэ нютагта хэгдэдэггүйнь гэмшэлтэй. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдынь, нүлөөнь хадаа олондо хэр зэргэ мэдээжэ, мүрысөөндэ түрүүлһэн хүнүүдэй хэр урмашуулагдажа, гээгдэгшэдые урагшань татаха онол аргануудай хэр зэргэ һайнаар хэрэглэгдэжэ байһанһаа дулдыдаг гээшэ. Тиихэдэ мүрысөөнэй хүсэн — олоной хабаадалгаһаа. Малшадай социалис мүрысөө саашадань үргэлжэлүүлхэдээ, энэ ушарые хараадаа абаха шухала.

Түрүү малшадай габьяата ажал республикымнай бүхы малшадта үльгэр жэшээ болоно. Түрүү дүй дүршэлые хэрэглэн, бүхы малшад түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлэй даабари болон уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын, мал ажалай продуктнуудые элбэг дэлгэр абажа, гүрэндөө худалдахын түлөө социалис мүрысөө бүри хүсэтэйгөөр, үргэнөөр дэлгэрүүлнэ.

Энэ халуун тэмсэлэй амжалта, илалта асархань, түрүүшүүлэй тоое бүри олошоруулхань дамжаггүй. Нэмэг лэ мүрысөөнэй хүсэн, үргэдэг лэ дэлисэнь!

ЗАЛААТЫН ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

ФОТОРЕПОРТАЖ

Таряагаа богони болзор соо гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряаха гэһэн Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой механизаторнуудай үүсхэлые Хэжэнгын совхозой таряашад дэмжээд, техникээ һайн шанартайгаар заһабарилаад, таряа хуряалгадаа жэгдэ оробод. Энэ совхозой механизаторнууд 7020 гектарта тариһан таряагаа 22 үдэрэй туршада хуряаха гэһэн уялга абаад, зориг түгэлдэр ажаллажа байна.

— Нэгэдэхи отделениин механизаторнууд сентябриин 10-да таряагаа хадажа эхилээ. Эдэнэр түрүүшын үдэрһөө бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ байна, — гэжэ Хэжэнгын совхозой партийна организациин секретарь Г. З. Бальжиров хөөрэнэ.

Бидэнэр Даша Цынгуевай хүтэлбэрилдэг нэгэдэхи бригадада хүрэжэ ерэбэбди. Бригадир Залаатын поли ошоһон байба. Зүүн Сибириин технологическа институдай студентнүүд тоог дээрэ ороохо сэбэрлэжэ байбад.

— Ехэл ажалша хүбүүд, басагад байна даа. Ороохо һайнаар сэбэрлэхые яһала оролдонод. Институдтаа ороохо сэбэрлэхэ технологи шудалдаг зон юм. Тиимэһээ ажал хүдэлмэрээ бидэнһээ дутуугүйгөөр мэдэнэ, — гэжэ бригадирай туһалагша Цырен Цыбанов эдэ хүбүүд, басагадые магтана.

Нэгэдэхи отделени таряа хуряалгада найман комбайн табинхай. Түрүүшын үдэр 110 гектар газарта таряан хадагдажа, тоог дээрэ 1200 центнер ороохон асарагдаа һэн.

Ороохо тээһэн машинанууд хойно хойноһоо һубарин ерэжэл байна. Совхозой залуу жолоошон Аюр Занаев түрүүшын үдэрһөө шалгаржа ябана. Сентябриин 10-най үдэр 15 рейс хэжэ, бусад жолоошодһоо һураггүй ехэ ороохо тоог дээрэ асарһан байна. Харин удаадахи үдэрынь 17 рейс хэжэрхёо. Коммунис ажалай ударник Аюр Занаев үдэр бүри үшөөл габшагайгаар хүдэлжэ, таряа хуряалгые богони болзор соо дүүргэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсахань лабтай.

Тус бригадада үдэр бүриин ажалай дүн согсологдожо, эрхим түрүү хүдэлмэришэдэй нэрэ солё бүгэдэндэ мэдээжэ болоно. Энэ хэрэгтэ ханын хэблэл ехэ үүргэ дүүргэнэ.

Совхозой үнинэй комбайнер Юрий Чимитов сентябриин 10-най үдэр 19 гектар газарта таряа хадажа, (нэгэдэхи зураг дээрэ), эгээл үндэр бүтээсэ туйлаа. Тэрэнэй нэрэ хүндэдэ зорюулагдан Улаан туг үргэгдөө. Ажалайнь дүй дүршэл тухай ханын газетэ дээрэ бэшэгдээ. Залуу комбайнер Лев Дашицыренов таряа хадалгын түрүүшын үдэрһөө эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ байна. Халаанайнгаа даабари 15—20 процентээр үлүүлэн дүүргэнэ.

Нэгэдэхи отделениин механизаторнуудтай танилсаад, ажал хүдэлмэриинь хараад байхада эдэнэр һайн бэлэдхэлтэйгээр таряа хуряалгадаа ороо гэжэ хэлэмээр.

— Һүүлэй хэдэн үдэр сэлмэг дулаан байжа, таряан түргэнөөр эдеэшэнэ, баал мүн лэ хатасатай. Намарай ольбо оротор таряагаа сүм хуряажархиха түсэбтэйбди, —гэжэ бригадирай туһалагша Ц. Ц. Цыбанов хэлэнэ.

Залаатын таряалан тээшэ зорибобди. Найман комбайн хойно хойноһоо һубарин, таряан далай дундуур тамаран ябана. Бултанай урда Юрий Чимитовэй комбайн харагдаба. Үдэшын 6 час боложе байба. Юрий Чимитов 12 гектар газарта таряа хадаад байба.

— Һуниин арба нэгэн час болотор хүдэлхэб. Мүнөөдэр 20-ёод гектар таряа хадаха бэзэб, — гэжэ тэрэ бидэндэ хэлэбэ. Залуу комбайнер Чимит Цыренов түрүүшүүлэй хойно орохогүй гэжэ яһала оролдодог юм хаш. Мүнөөшье тэрэ үглөөнһөө хойшо 11 гектар таряа хадаһан байба. Залаатын поли дээрэ таряа хадажа ябаһан комбайнернууд ажалайнгаа сагые миин гээхэгүй гэжэ эрмэлзэнэ. Энэ хүсэлөө бэелүүлжэ шаданашье. Манай хүрэжэ ерэхэдэ энэ поли дээрэ 92 гектар газарта таряан хуряагдаад байгаа.

— Үдэшэ орой болотор һаадгүй хүдэлөө һаа, эдэшни үшөө 50 гектар газарта таряа хадаха, — гэжэ Ц. Цыбанов хөөрэнэ.

Хэжэнгын совхозой нэгэдэхи отделениин механизаторнууд нэгэ гектарһаа дунда зэргээр 10—11 центнер ороохо сохино. 1559 гектар газарта тариһан ороохото таряагаа 20 үдэрэй турша соо хуряажа дүүргэхээр шиидэнхэй. Эдэнэй эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ байһыень харахадаа тус отделениин механизаторнууд урдаа табиһан зорилгоёо сохом лэ бэелүүлхэ гэжэ этигэн ябаа һэмди.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа): совхозой партийна организациин секретарь Г. З. Бальжиров, тракторна бригадын бригадирай туһалагша Ц. Ц. Цыбанов, ороохо һүнтэлэгшэ Ц-Д. Н. Намдаков гэгшэд шэнэ ороохоной шанарыень шалгана; түрүү комбайнер Юрий Чимитов таряа хадажа ябана.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото-зурагууд

РЕСПУБЛИКЫН АЙМАГУУДТА ҮБЬЭ, НОГООНОЙ ГУРИЛ, НАБША-НАМАА БЭЛЭДХЭЛГЫН, СИЛОС, СЕНАЖ ДАРАЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ

1973 оной сентябриин 10-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Габшагалһанинь	Хуряагдаһанинь	Һуришэгдэһэнинь	Сенаж	Силос	Ногоонои гурил	Набша намаа
Баргажанай	45	87	32	12	16	17	21,1 дахин
Баунтын	94	81	38	—	—	—	—
Бэшүүрэй	50	88	36	105	12	47	106
Зэдын	44	75	23	17	—	105	116
Яруунын	77	69	18	152	—	78	118
Загарайн	81	93	64	148	7	30	102
Захааминай	75	95	47	124	—	—	118
Кабанскын	80	92	46	9	15	82	—
Хэжэнгын	86	94	56	126	—	204	74
Хурамхаанай	61	75	40	58	—	40	164
Хяагтын	32	87	25	30	0,9	32	38
Мухар-Шэбэрэй	50	89	38	96	—	71	18
Ахын	78	88	44	—	—	—	—
Прибайкалиин	63	90	51	14	—	—	—
Хойто-Байгалай	56	87	43	—	78	—	—
Сэлэнгын	51	95	36	24	27	50	80
Түнхэнэй	76	90	59	100	32	79	161
Улаан-Үдын	40	89	25	271	—	67	97
Хорин	58	89	42	31	—	30	110
Республика бүхыдөө	61	68	36	80	7	65	94

Буряадай АССР-эй Верховно Соведей Президиумэй Указ

НҮХЭР Т. Н. САНЖИЕВАЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Партийна органуудта олон жэлэй туршада һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө Улаан-Үдэ хотын КПСС-эй Советскэ райкомой хоёрдохи секретарь нүхэр Санжиева Татьяна Николаевнае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ

Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Ц. ЦИБУДЕЕВ

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1973 оной сентябриин 14.

ЧИЛИДЭ БОЛОҺОН СЭРЭГЭЙ УРБАЛТА ТУШАА

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

Чилиин хархис хүсэнүүд сентябриин 11-дэ Сальвадор Альендиин толгойлдог хуулита правительствые унагаажа, орон доторхи засаг гартаа абаба. Сальвадор Альенде конституциин үндэһөөр, сүлөөтэйгөөр, һайн дуранай хүсэлөөр арадай зүгһөө президентээр һунгагдаһан байгаа юм. Национальна конгресс тараагдаа, арадай нэгэдэлэй правительствын министрнүүд арестовалагданхай. Чилиин арадай хэрэгэй түлөө, демократиин ба энхэ найрамдалай түлөө эрэлхэг зоригтой тэмсэлшэ, Латиин Америкын сүлөөрэлгын, империализмда эсэргүү хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша президент Сальвадор Альенде буһалгаашадай хүсэрхэлгэдэ дайрагдажа алуулаа.

С. Альендиин правительствын унаһан ушар Чилиин хархисуудай һүйдхэлтэ ябуулгануудай хойшолон гээшэ. Арадай правительствын гурбан жэлэй туршада засагаа барижа байһан үедэ Чилиин хархисууд гадаадын империалис хүсэнүүдээр дэмжэгдэжэ, хуулинууд болон конституциие бүдүүлигээр эбдэжэ байгаа, ажалша арадай, оронойн бэеэ даанхайгаар хүгжэхын аша туһада социально-экономическа үндэһэн хубилалтын программые бэелүүлгэдэ һаад хэжэ байгаа, экономическа байдалдань хоро хүртэжэ байгаа, террорис ябуулгануудые хэдэг һэн. Мүнөө арадай зориг хүсэлдэ эсэргүүсэжэ, демократическа юрын ёһо гуримуудые эбдэжэ, хархис хүсэнүүд түрүү үзэлтэй ажал ябуулагшадые хюдажа эхилээ. Арадай нэгэдэлэй партинуудай, мүн ажалшадай, түрүү бусад организацинуудай гэшүүд арестовалагдана, Чилиин профсоюзай нэгэдэмэл түб тушаа хүсэрхэлгын хашалта хэгдэнэ гэһэн мэдээсэлнүүд ороно.

Чилидэхи хархис хүсэнүүдэй һүйдхэлтэ ябуулгые, демократическа байгуулалта болон конституциин ёһо гуримуудые тэдэнэй бүдүүлигээр эбдэжэ байһыень, түрүү үзэлтэй партинууд болон организацинуудта эсэргүү тэдэнэй хүсэрхэлгын аюултай түсэбые КПСС-эй Центральна Комитет эрид шууд буруушаана.

Чилиин арадай энэ хүшэр хүндэ сагта Чилиин аха дүү коммунис партитай, социалис партитай, арадай нэгэдэлэй бусад партинуудтай, Чилиин бүхы ажалшадтай һаналаа түгэс нэгэдэнги байһан тухайгаа совет коммунистнуудай, бүхы совет хүнүүдэй һанал бодол элирүүлэн, КПСС-эй ЦК мэдүүлнэ. Тэдэнэр хархис хүсэнэй сохилтодо ороошье һаа, бэеэ даанхай байдалай, демократиин, социальна дэбжэлтын — Сальвадор Альендиин, арадай нэгэдэлэй правительствын, Чилиин ажалша арадай эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэһэн эдэ үг зорилгын түлөө тэмсэлэй хэрэгтэ үнэн сэхэ байһаар.

Ямаршье хүсэрхэлгэ, ямаршье террор арадай хүсэл зоригые нуталжа шадахагүй, экономическа, социальна дэбжэлтын замые хаажа шадахагүй гээд, КПСС-эй ЦК батаар этигэжэ байһанаа мэдүүлнэ.

(ТАСС).

АХА ДҮҮ ЁҺОНОЙ ҺАНАЛАА НЭГЭДЭЛГЭ

Чилидэ арадай нэгэдэлэй правительство унагааһан тухай мэдээсэлые, дэлхэйн бүхы түрүү үзэл бодолтой хүнүүд шэнги, совет арад ехэ зэбүүрхэн угтаба. Чилиин арадай энэ аюул ехэтэй үдэрнүүдтэ хүдэлмэришэд болон хүдөөгэй ажалшад, совет интеллигенци, Латиин Америкын энэ оронойн ажалшадтай аха дүүгэй һаналаа нэгэдэнги байһанаа мэдүүлжэ, Чилиин хархисуудай зэрлиг муухай үйлэ хэрэгүүдые эрид шууд буруушаана.

— Чилиһээ ерэһэн мэдээсэлнүүдые уншахадаа, сэдьхэл зүрхэн үбдэнэ, — гээд, СССР-эй арадай артист, Социалис Ажалай Герой композитор Т. Хренников хэлэнэ. — Хархис урбалта хэгдэжэ, арадай нэгэдэлэй хуулита правительство унагаагдаа. Чилиин ажалшадай туйлаһан бүхы туйлалтанууд аюул доро табигдаба. Дэбжэлтын ба социальна туйлалтануудай замһаа Чилиие хазагайруулха гэһэн һэдэлгые буруушаанабди. Демократическа бүхы олониитэтэй суг хамта бидэнэр хуулита правительствада эсэргүү хэгдэһэн буһалгаашадай һүйдхэлтэ ябуулгануудые буруушаанабди, Чилиин ажалшадтай һаналаа нэгэдэнги байһанаа мэдүүлнэбди.

— Арадай нэгэдэлэй правительствын дайсад урбалта хэжэ, Чилиин ажалшадай эрхэ сүлөөе хаһаха гэһэн зорилго урдаа табина, — гээд Ленинскэ шангай лауреат, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Ю. Денисюк хэлэбэ. — Энэ оронойн ажалша арад эсэсэй эсэстэ илалта туйлаха гэжэ этигэжэ байһанаа мэдүүлнэбди.

Ставрополь Чилиин Темуко городтой аха дүүгэй барисаатай юм. Ставрополиин ажалшад Чилидэхи буһалгаашадай үйлэ хэрэгүүдээр ехэ зэбүүрхэнги байна. Чилиин баруунай хүсэнүүд, сэрэгэй хунта арадай демократическа эрхэ сүлөөе хаһаба гээшэ. Мүнөө Чилиин арадта хүшэр хүндэ саг ерээ. Зүгөөр Чилиин ажалша арадай хүсэндэ этигэхэ дуран хүрэнэ гээд, эндэхи Ставрополиин автокрануудай цехүүдэй токарь Т. Сумароков хэлээ.

(ТАСС).

А. Н. Косыгин Мухаммед Наимтай хөөрэлдэбэ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин сентябриин 13-да Афганистанай Республикын гүрэнэй толгойлогшын, премьер-министр Мухаммед Дауд гэгшын тусхай түлөөлэгшэ — М. Наимтай уулзаба.

Энэ хөөрэлдөөндэ Афганистан Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо С. В. Абдулла, мүн СССР-эй МИД-эй Дундада зүүн зүгэй оронуудай таһагые даагша В. И. Минин байлсаа. (ТАСС).

СССР-эй Ленинскэ, Гүрэнэй шангуудай комитедүүдһээ

1974 оной Ленинскэ шанда хүртэхэ зохёолнуудые абалга энэ оной октябриин 16-да дүүрэхэ гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи наука болон техникын талаар Ленинскэ, СССР-эй Гүрэнэй шангуудай комитет, мүн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи литература, искусство болон архитектурын талаар Ленинскэ, СССР-эй Гүрэнэй шангуудай комитет мэдээсээ.

1974 оной СССР-эй Гүрэнэй шангуудта хүртэхэ зохёолнууд энэ оной декабриин 15 болотор абтаха.

(ТАСС).

ОРОН ДОТОРХИ УРГАСА ХУРЯАЛГА

...арай түрүүшын һарада ...адай хэхэ ажал мүн ...й ехэ байдаг. Гэбэшье ...а хуряажа абаха гээ...алын шухала хэрэг болоно.

...ноярска хизаарай мил... гектар талмайн гэхэ гү, ...ай бүхы тарялан...дайнь шахуу тарян ... байна. Минусин... комбайнернууд — Социалис Ажалай Герой, «Енисей» совхозой Иван Недо..., «Красный маяк» колхо... Алексей Кожухар гэгшэд ... хуряалгын эхилһэн... хойшо комбайнуудайнгаа ...һаа арба-арба мянган ... ороохо хизаар соогоо ... тушаагаа. Тиин эдэ... намарай таряашадай со... уялгануудаар хараа...н «1973 оной таряа хуряалгын гвардеец» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхөөр нормоёо дүүргэбэ. Гэхэтэй хамта эдэ комбайнернууд туйлаһан амжалтаяа хоёр дахин арьбадхахаар шиидэнхэй.

Челябинска область дотор машинануудые хоёр халаанда хүдэлгэхын тула предприяти болон албан зургаануудай хүнгэн автомобилиин мянга табан зуун жолоошодые шэнэ жэлэй ургасын ороохо таряа зөөхыень эльгээбэ. Завод, руднигуудһаа зургаан зуун трактор таряа хуряалгада эльгээгдэхэ юм. Таряа хадалга, сохилгые, хүрэнгын үрэһэ хаалгые, ороохо таряа склад, элеваторнуудта зөөлгые хурдан түргэнөөр эмхидхэхэ зорилготой бусад хэмжээнүүд абтана.

Сентябрь гансашье таряагаараа баян бэшэ байдаг. Белоруссида хартаабха хуряалга хаа хаанагүй эхилээ. Эндэхи ажахынууд хартаабхын хахад миллион гектар плантацинуудта 27,5 мянган гэхэ гү, али нёдондо намарайхиһаа хоёр мянгаар олон комбайн ба бусад агрегадуудые гаргаа.

Минскэ, Брестскэ, Гродненско болон бусад областьнуудай олон ажахы гектар бүриһөө 250—300 центнер хартаабха малтан абана. «Темп», «огонёк», «разваристый» гэхэ мэтэ Белоруссида бии болгогдоһон сортнуудай ургаса илангаяа дээгүүр. Эдэнь хартаабхын бүхы тарилгын дүрбэнэй гурбан хуби шахууе эзэлнэ.

Рязанска областиин Шиловскэ районой хартаабхын поли арбан хоёр мянган гектар талмай эзэлнэ. Шиловскын хартаабхашад ургасаяа түргөөр суглуулжа абахын тула амяарлан хуряаха арга хэрэглэнэ. Тиигэжэ хүдөөгэй ухаалан зохёогшод машинануудаа һэльбэн хубилгаһан байна. Хоёр мүрһөө суглуулһан хартаабхаяа урдынхидал адляар гэдэргэнь бэшэ, харин хажуу тээшэнь, зэргэлэн байһан хоёр мүрэй хоорондо хаядаг болобо. Һүүлээрнь ККУ-2 «Дружба» комбайн мүрнүүдэй дундуур ябаад гарахадаа, үшөө хоёр мүрэй хартаабха малтаһаа гадна, суглуулагдаһан хартаабха абаад ябажархина. Техникынь бүтээсэ хоёр дахин дээшэлээ: агрегат бүхэн нормын ёһоор 1,8-най орондо 3,5 гектарай хартаабха хуряана.

Дагестанай полинууд дээрэ барайгар ургуулагшадай ажалай халуун хаһа хүрэжэ ерэбэ. Кизлярска районой «Путь Ленина» совхозой механизаторнууд комбайнуудаа барайгарай полидо түрүүлэн жолоодожо гаргаа. Комбайнернууд гектар бүриһөө 40—40 центнер барайгар сохижо абана.

Республикын барайгар ургуулдаг бүхы колхоз, совхозуудта амхидхэгдэһэн оньһожоруулагдамал отрядууд энэ жэлдэ 18 мянган гектарай барайгар хуряаха, нёдондоной-хиин дүрбэнэй гурбан хубяар ехэ гэхэ гү, али 43 мянган тонно барайгар тушааха юм.

«Калмыцкий» совхозой механизаторнууд Хальмагта түрүүлэн барайгар хуряажа захалаа. Гектар бүриһөө 50—50 центнер абтана.

Оронойн олонхи районуудай таряашад ороохо таряа, хартаабха болон бусад ургамалнуудай хуряалга амжалтатайгаар ябуулжа байнхай.

(ТАСС-ай корр).

КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ШИИДХЭБЭРИ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

НОТ нэбтэрүүлгэ—партийна хэрэг

Юhэдэхи табан жэлэй шиидхэхы удха шанартай гурбадахи жэлдэ бэелүүлхээр хараалагдаhан түсэб болон социалис уялгануудаа болзорhоонь уридшалан дүүргэхын түлөө дэлгэрhэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ манай Улаан-Үдын оньhожоруулагдамал шэлэй заводой коллектив эдэбхитэйгээр оролсонхой. Зорилhондоо хүрэхын тула нэтэрүүгээр, габшагайгаар бүгэдэ хүдэлжэ байна.

Тиихэтээ хамта манай предприятиин партийна комитет, захиргаан, профсоюзай организаци али бүхы ажалаа эрдэм ухаанай үндэhөөр эмхидхэхэ (НОТ) асуудалда анхаралаа онсо табижа байдаг. Заводой [illegible] байгуулагдаhан НОТ-ой лаборатори энэ ябуулгын ашаа туhа, үрэ дүн ехэтэй байхын тула холын хараатай хүдэлмэри ябуулна. Энэ лаборатори тусхай тематическа түсэб квартал бүхэндэ зохёодог, тэрэнээ баримталан, хүдэлмэреэ эмхидхэнэ. Тэрэ түсэбэй ёhоор, үйлэдбэриин доторой арга боломжонуудые, нөөсэ дарасангуудые элирхэйлхэ, ажалай бүтээсэ улам дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зорюулhан харалга заводтомнай соносхогдоо бэлэй.

Энэ харалгын боложо байха үедэ хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшад гансахан энэ жэлэй туршада түс асуудалаар өөhэдынгөө hанамжа хэлэhэн, олон дурадхалнуудые оруулhан байна. Эдэ бүгэдые лабораториинхид нарин нягтаар согсолжо, ниитэ нэгэн хэмжээ ябуулгануудые зохёоhон байгаа. Тэрэнэйнгээ ёhоор бидэ энэ жэлдэ 121 дурадхал үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэ ёhотой hэмди. Үнгэрhэн найман hарын туршада хараалагдаhан хэмжээ ябуулгануудай 68-ниинь хүсэндөө ороо. Тэдэнэй экономическа ашаг үрэнь 52,1 мянган түхэригэй болоно. Гадна 24 мянган түхэриг мүнгэн алмагдаа.

Эдэ бүхы хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ хүдэлмэри имагтал олониитын хүсөөр бүтэдэг юм. Дээрэ хэлэгдэhэн хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ аяар 800 гаран хүн хабаадалсаа бшуу.

Энэ үедэ ажал хүдэлмэриие эрдэм ухаанай үндэhөөр эмхидхэхэ талаар ямар юумэн хэгдээ гээшэб гэжэ эндэ тайлбарилтай хаш. Тэрээн тушаа тогтохо хүсэлэн түрэнэ.

Түбхын түрүүндэ хүдэлмэришэнэй ажаллажа байдаг газарые хүдэлхэдэ таарамжатай зохид болгохо, гуримшуулха, үлүү олон ябадал гаргангүйгөөр юумэеэ хэдэг байхаар түхеэрхэ шухала болоо hэн. Жэшээнь, шэл багсалха хайрсагуудые хэдэг цехэй 2-хи отделениин хайрсаг хададаг газарта томо гэгшын модон верстак байдаг бэлэй. Тэрэниие абажа хаяад, орондонь соморхон түмэр верстак тодхогдоо. Хүдэлмэришэнэй ажаллахада ехэ зохид болоо. Мүн запчастьнуудые, электромоторнуудые хадагаладаг газарта юумэнүүдые түрэл түрэлөөрнь тараан табиха тагууд түхеэрэгдээ. Урдань хэрэгтэй болоhон юумые үгэхын тула худхажархиhан хэрэгсэлнүүд соohoo түргэн олохонь бэрхэтэй байгша hэн. Иимэ зохид юумые цехэй механик, коммунис ажалай ударнигууд А. К. Брун, М. Г. Гарифуллин, В. Ф. Андреев гэгшэд өөhэдынгөө үүсхэлээр тааруулан хэжэ үгэhэн байха юм. Баhал энэ цехтэ хабтагай модоной холтоhо арилгахаа бишыхан аад, саб гэмэ оньhон түхеэрэлгэ тодхогдоо hэн. Гар зэмсэгээр холтоhо сэбэрлэхэ гээшэ удааншье, хүндэшье хүдэлмэри байгаа ха юм даа.

Партийна эхин организациин, захиргаанай hанамжа бэелүүлэн, шэл амhартануудые бүтээдэг цехэй хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд нэгэ газарhаа нүгөө газарта абаашажа. «сталинит» шэл отолдог «БЭ-41» гэжэ түхэлэй түхеэрэлгэ бүтээгээ. Тиихэдэ коммунальна гэр байрын таhагайхид штукатурка хэдэг шэнгэн холисые резинэ хоолойгоор дамжуулан, хэрэгтэй газартань ябуулха арга үйлэдбэридөө нэбтэрүүлээ. «Сталинит» шэл отолдог оньhые энэ цехтэ хүдэлдэг коммунис ажалай ударнигууд — слесарь А. Т. Шелухеев, шэл отологшо В. А. Конашина гэгшэд зохёоhон.

Машинно-ванна цех гээшэмнай завод соо эгээл хүндэ ажалтай участок, эндэ хэмгүй бүгшэм халуун байдаг hэн. Харин мүнөө тиимэ юумэн үгы гэхээр болоо. Эндэ hэрюун агаар татан оруулжа байдаг оньhон түхеэрэлгэ табигданхай. Иимэ түхеэрэлгэ коммунис ажалай ударнигууд Г. М. Гордеев, Н. Ф. Семёнов гэгшэдэй дурадхалаар, өөhэдынь эдэбхитэй хабаадалгатайгаар зохёогдоhон байна.

НОТ-ой талаар хараалагдаhан хэмжээ ябуулганууд бүхы дээрээ заводто хэр зэргээр дүүргэгдэжэ байнаб гэбэл, цех бүхэндэ энэ шухала хэрэг адли тэгшэ байдалтай бэшэ. Хэрбээ С. Ф. Фабричёвой хүтэлбэрилдэг цехэй коллектив энэ жэлдэ бүтээхээр хараалhан хэмжээ ябуулгануудаа бултыень хүсэндэнь хүргөөд, машинно-ванна цехтэ 90 процент болоод байхадань, харин шэл отолдог цехтэ энэ хүдэлмэри hанаhанда хүрэмэ бэшэ.

Ажал эрдэм ухаанай үндэhөөр эмхидхэхэ талаар 1973 ондо бэелүүлэгдэхээр хараалагдаhан хэмжээ ябуулгануудай хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байhан тушаа заводой НОТ-ой лабораториин хүдэлмэрилэгшэд цехүүдэй начальнигуудта ходо мэдээсэжэ, заводой захиргаанай, партийна комитедэй, мүн заводой главна инженерэй урда хирэ-хирэ болоод лэ тоосожо байдаг гуримтай. Тэрэнэйнь үндэhөөр энэ хэрэгэй хадирхайгаар ябуулагдажа байhан цехэй, участогай байдалтай зорюута танилсаха, дутагдалнуудыень усадхахын тула туhа хүргэхэ, алибаа хэмжээ абаха ушар гарадаг.

Гадна НОТ-ой лабораториин хүдэлмэрилэгшэд нормо зохёохо хэрэг нарижуулан hайжаруулха, ажалай түлөөhэ гуримшуулха асуудалнуудта анхаралаа мүн лэ хандуулна. Хүдэлмэриhөө хүнүүдэй hамшаха, ажалдаа гээгдэжэ ерэхэ, оройдоошье ерэнгүй байха гэхэ мэтын асуудалнууд шэнжэлэгдэжэ, ушар шалтагааниинь элирхэйлэгдэнэ. Тэрэ шэнжэлгын ёhоор заводой хүтэлбэри ямар нэгэн шиидхэбэри абаха ушартай болодог. Энэ шухала хэмжээ ябуулгые үйлэдбэридөө үргэнөөр нэбтэрүүлхын тула оролдолгоёо гаргахатай хамта, предприятиин партком бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй, алба хаагшадай мэргэжэл дээшэлүүлхэ асуудалда анхаралаа ехээр табина. Заводой дэргэдэ коммунис ажалай hургуули эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ мүнөө 467 хүн hуража, мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ.

Тобшолон хэлэхэдэ, ажалые эрдэм ухаанай үндэhөөр эмхидхэхэ талаар 1973 ондо хараалhан хэмжээ ябуулгануудые hайнаар дүүргэхын тула партийна организаци оролдолгоёо ходо гаргана, дүүргэлтын ябаса үдэр бүриин хиналта доро абтанхай.

Н. ПЕТРОВ,
Улаан-Үдын шэлэй заводой парткомой секретарь.

РЯЗАНИИН ТАРЯАН

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэри бэелүүлэн, Рязаниин областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд орооhото ургамалнуудай үндэр баян ургаса ургуулаад, сагай уларилай орёо эрхэ байдалда таряа хуряалгаяа эмхитэйгээр үнгэргэжэ, гүрэндэ таряа худалдаха талаар социалис уялгануудаа нилээд үлүүлэн дүүргэжэ байнхай. Тушаан абалгын пунктнуудта 802 мянган тонно орооhон ороод байна. Областьдо эды ехэ таряан түрүүшынхеэ бэлэдхэгдээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сараевска районой Коминтернын нэрэмжэтэ колхозой түрүү комбайнер Иван Каданцев. Тэрэ гектар бүриhөө 36 центнер орооhо хуряана.

ТАСС-ай фотохронико.

КПСС-эй Обкомдо, Буряадай АССР-эй

Министрнүүдэй Советтэ, Облпрофсоведтэ

РЕСПУБЛИКЫН МАЛШАДАЙ БҮХЭСОЮЗНА СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД

«1972—1973 онуудай үбэлэй үедэ малай ашаг [illegible] бүри ехээр абадаг, бэлэдхэдэг болохын түлөө малш[illegible] дунда бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ хэм[illegible] нүүд тухай» РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1[illegible] оной декабриин 8-най № 723 тогтоолтой, мүн КПС[illegible] Буряадай обкомой, республикын Министрнүүдэй Сов[illegible] болон облпрофсоведэй 1972 оной декабриин 13[illegible] № Б—42/8 тогтоолтой зохилдуулан, республикы[illegible] шадай дунда дэлгэрhэн бүхэсоюзна социалис мүрысө[illegible] дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обком, республи[illegible] Министрнүүдэй Совет, облпрофсовет **ингэжэ тогтоо**[illegible]

hүнэй, мяханай, малай, хониной, гахайн удаадахи [illegible] мэнүүдэй коллективүүдые социалис мүрысөөндэ [illegible] да тоолоод, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын [illegible] дөө ажахын ба бэлэдхэлэй хүдэлмэришэд болон алба [illegible] шадай профсоюзай ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотануу[illegible] гаар 1000 түхэригэй, бусад фермэ болон бригад[illegible] дай коллектив бүхэндэ 600 түхэригэй шан барюулха [illegible]

БАРГАЖАНАЙ АЙМАГҺАА

Баргажанай совхозой hүнэй фермын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Гусев С. Н).

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хониной фер[illegible] **коллективтэ** (бригадирынь нүхэр Раднаев А. Х.).

Хилганын колхозой хониной фермын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Тыхеев Н. Б.).

БЭШҮҮРЭЙ АЙМАГҺАА

«Победа» колхозой hүнэй хоёрдохи фермын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Плюснина А. А.).

«Победа» колхозой хониной фермын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Сидоров Д. Е.).

Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой гахайн ферм[illegible] **лективтэ** (бригадирынь нүхэр Паньков М. Р.).

ЗЭДЫН АЙМАГҺАА

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой hүнэй гурбадахи фер[illegible] **коллективтэ** (бригадирынь нүхэр Югова А. Г.).

«Октябрьский» совхозой hүнэй фермын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Жигдоржиева Ц-Д. Ч.).

«Коммунизм» колхозой хониной хоёрдохи ферм[illegible] **лективтэ** (бригадирынь нүхэр Банзаракцаев Н. Ж.).

«Мир» колхозой хониной хоёрдохи фермын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Цыденов С. А.).

ЯРУУНЫН АЙМАГҺАА

«Победа» колхозой Һубаряагай hүнэй фермын кол[illegible] **тивтэ** (бригадирынь нүхэр Балданов Н. Ц.).

Яруунын совхозой hүнэй фермын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Доржиев Д. Э.).

Нарhатын совхозой hүнэй фермын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Базаров Ц-Д. Р.).

«Комсомольский» совхозой эбэртэ бодо мяханай [illegible] **лай фермын коллективтэ** (бригадирынь нүхэр Т[illegible] хоев Д. А.).

ЗАГАРАЙН АЙМАГҺАА

XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой hүнэй хоёр[illegible] **фермын коллективтэ** (бригадирынь нүхэр Афана[illegible] К. Т.).

«Гигант» колхозой гахайн фермын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Заиграева Т. К.).

ЗАХААМИНАЙ АЙМАГҺАА

«Коммунизмын зам» колхозой адуунай ферм[illegible] **лективтэ** (бригадирынь нүхэр Бальжанов Д. Д.).

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Зүүн-Модоной hүнэй [illegible] **мын коллективтэ** (бригадирынь нүхэр Максимов Б. [illegible]

XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой СССР-эй [illegible] **жэлэй ойн нэрэмжэтэ hүнэй фермын коллективтэ** (бри[illegible] дирынь нүхэр Дашиева С. Д.).

СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой h[illegible] **фермын коллективтэ** (бригадирынь нүхэр Доржиева Ц[illegible]

«Победа» колхозой мяханай малай фермын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Соктоев В. Ц.).

КАБАНСКЫН АЙМАГҺАА

Кабанскын совхозой нугаhа үсхэбэрилдэг бригадын [illegible] **лективтэ** (бригадирынь нүхэр Гусев И. И.).

Байгалай совхозой hүнэй фермын коллективтэ (бри[illegible] дирынь нүхэр Ананьин Г. К.).

Кабанскын совхозой hүнэй фермын коллективтэ (б[illegible] гадирынь нүхэр Карачун М. З.).

Ойморой совхозой гахайн фермын коллективтэ (бри[illegible] дирынь нүхэр Серебренников В. А.).

ХЭЖЭНГЫН АЙМАГҺАА

Худанай совхозой адуушадай бригадын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Генинов Ц-Д. Г.).

Чисаанын совхозой hүнэй фермын коллективтэ (бри[illegible] дирынь нүхэр Доржиев Ш. Ж.).

Загастайн совхозой хониной фермын коллективтэ ([illegible] гадирынь нүхэр Шойнхонов Д. Р.).

«Первомайский» совхозой hүнэй фермын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Заиграева Е. С.).

«50 лет Октября» совхозой hүнэй фермын коллек[illegible] (бригадирынь нүхэр Соловьев Г. Н.).

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

АЖАЛАЙ ЖОЛОО БАРИГША

ҮБҺЭШЭДЭЙНГӨӨ звенодо ошоhон аад, үдэшэ оройхон бусажа ерэхэдээ, Цыден-Дамба Абидуевич нэгэл юумэндэ урмаа таhаранги, ехэ ууртай байба.

— Юун болооб? Юундэ иимэ уруу дуруубши? — гэжэ Ханда Чимитовна нүхэрынь hанаата болонгёор асууба.

— Ямар hэшхэлгүй хүн байдаг юм гээшэб. Үглөөгүүр үбhэшэдтөө ошон гэhээм, үнөөхи тракторист Доржо Цыренжаповынь архидажа арилшаhан, hүүлэй хоёр үдэр соо бороо ороо гээд, мүртэй юумэ хээгүй байгаал. Халуун хүдэлмэриин үедэ ингэжэ ябахадаа, яаhан хүн гээшэбши гэжэ лhала ойлгохоор хэлээб. Ондоо иимэ ябадал гаргахагүйб гэжэ үгэеэл үгөө. Өөрөө ходо байлсаад, тэрээхэн үбhэ түргэн хуряажа абаадхёо hаа hайн аад, хонидоо баhал үрэжүүлхэ хэрэгтэй байна, — гэжэ тэрэнь хэлэбэ.

Ахалагша хонишон Цыден-Дамба Дагбаев жэл бүри үбгэд, үхибүүдые суглуулжа, багахан звено эмхидхээд, бригададаа даажа абаhан сабшалангай үбhые хуряажа абадаг юм. Энэ жэлдэ үбhэеэ түргэн хуряажа абахын тула колхозой правлени нэгэ багахан трактор үгөө. Пенсионер үбгэн Жана Цыденов, өөрынгөө хүбүүн 10-дахи классай hурагша Ширап Дагбаев, залуу басаган Цыпилма Дамбаева, тракторист Доржо Цыренжапов гэгшэдhээ бүридэhэн багахан звеное өөрөө хүтэлбэрилэн, богонихон болзор соо хэрэгтэй үбhэеэ хуряажа абаа hэн.

Э ГЭЭЛ энэ үедэнь хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ баhал харюусалгатай хүдэлмэриин хаhа ороод байгаа ха юм. Ахалагша хонишон үглөөгүүр hүнеэр шахуу бодожо, ототой болоhон хонидоо илгаад, бэшыень бэлшээридэ гаргаад, үлөөшэдөө өөрынгөө гараар үрэжүүлдэг. Тэдэнээ үрэжүүлжэ дүүргэhээр лэ морёо хүдэлөөд, үнөөхи үбhэшэдэйнгөө звено тээшэ гүйлгэдэг байба. Юуб гэхэдэ, багахал наратай сэлмэг байгаа hаань, гарта хүлтөөрөө гаража, үбhэеэ тармаха, хуряаха, hүрилхэ хэрэгтэй болоно бшуу. Үдэрынь үбhэ хуряалгада хүдэлэлсөөд, үдэшэлэн баhал хонидоо үрэжүүлхэеэ гэр тээшээ яараха баатай болодог бэлэй.

— Ингэжэ хүдэлөөгүйдэ яашье аргагүй байна. Мүнөө бүхы хүсэ шадалаа гаргажа, үбhэ ехээр абаагүй бол, үбэлдөө ядарха ха юмбибди. Эгээл сагыень алдангүй хонидоо үрэжүүлхэ, хүсэ шадал hайса абхуулха хэрэгтэй. Тиигээгүй hаа, хурьга олоор абажа шадахагүй ха юмши. Юрэдөөл, «зундаа, намартаа hүүдэртэ хэбтээд, садатараа унтаад ябаа hаа, үбэлдөө үргэhэ алдахаш» гэжэ урдань ажалша зон хөөрэлдэгшэ бэлэй. Тэрэл ехэ зүб гээшэ. Ингэжэ ажалай жолоое бахим барижа, хэхэ хүдэлмэриеэ хаhа сагтань бүтээгээгүйдөө юумын урда орохогүйш, ходол гээгдэжэ ябахаш, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

— Үнэндөө, хонидоо үрэжүүлжэ байнаб, сүлөөгүйб, үбhэ тэжээлыемнай таряан ажалай бригадынхид бэлэдхэжэ үгэхэ ёhотой гээд, тэрэнэй hуугаа hаань, хэн боли гэхэб даа. Отарадаа оройдоол хоёр хүн хүдэлнэ ха юм. Теэд Цыден-Дамба Абидуевич тиигэхэ хүн бэшэ. Бүхы ажалаа өөрынгөө гараар бүтээгээгүйдөө hанааниинь амардаггүй. Колхоз соогоо эгээн түрүүлэн, хонидойнгоо эдихэ үбhые өөhэдөө сабшажа абадаг болоод, жэл бүхэндэ бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэнэ. Нёдондо 400 гаран центнер үбhэ, 250 центнер зелёнко сабшажа абаад, тэрэнээ хонидтоо дуран соонь эдюулжэ, тобир hайн ондо оруулаа, үшөө горитойхон үбhэ үлөөжэ. тэжээлээр дуталдаhан хонишодто үгэжэ туhалаа. Мүнөөшье Хяагта-Хүнды гэжэ үбэлжөөн дээрээ 500 шахуу центнер үбhэ hүрилэнхэй. Баhал өөрөө хони, хурьгадта үбэлын дэбдихэ хохир бэлдэдэг, hайнаар обоолжо абадаг юм.

Х АБАРТАА, зундаа, намартаа хонидоо өөрөө адуулжа, шадаал hаа hайса таргалуулха гэжэ оролдодог. Тэрэнэйл ашаар Цыден-Дамба Абидуевич тэрэнэй нүхэр Ханда Чимитовна хоёрой hүрэг эхэ хонид бүри августын эхеэр хуу ототой болоод байгаа бшуу. Отара дээрэхи искусственна үрэжүүлгын пунктые эртэнhээ бэлдээд, дард гэмэ болгоод, хаhа саг соонь өөрынгөө гараар хонидоо үрэжүүлээ.

— Үглөөнэй дүрбэн часташье гэртэнь ошоо hаа, Цыден-Дамбые олохогүйт. Нэгэн гэбэл, хонидоо адуулжа гарашаhан, үгы гэбэл, үбhэндөө ошоhон байха, — гэжэ нютагайнь зон хэлсэдэг.

Энэл ха юм даа, ажалайнь амжалтын эшэ үндэhэн. Тарган эхэ хонидынь хаhа сагтаа ототой болоно, искусственна үрэжүүлгэнь хаhа сагтаа богони болзор соо хэгдэнэ. Мүн тарган хонидой хурьгадшье тобир hайн, үбшэ хабшанда нэрбэгдэхэгүй байна.

Эгээл тиимэhээ Цыден-Дамба Абидуевич хонишон болоhоор гурбан жэл соо ходол жэл бүхэндэ зуун эхэ хонин бүриhөө 100 гаран хурьга түлжүүлнэ. Жэшээнь, урзанда зуунhаа — 100, нёдондо — 102, энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриhөө 115,3 хурьга абаа гэхэ гү, али отарынгаа 588 эхэ хонидhоо 678 хурьга томо болгоод, аймагайнгаа хонишодой дунда чемпион болоо. Хурьгадые эхэhээнь hалгаахадаа шэгнэхэдэнь, тус тустаа 27,7 килограмм татаhан байна. Тарган хонидойнь ноохоншье hайн байгаа. Хонин бүриhөө 3,3 килограмм ноохо хайшалха түсэбтэй аад, 3,8 килограмм хайшалаа.

Э НЭ НҮХЭРНАЙ колхозойнгоо үнинэй суута хонишон Дулма Чимитовна Цыбеноватай хамта юhэдэхи табан жэлэй түсэбые дүрбэн жэл соо дүүргэхэбди гэжэ уялга абаад, аймаг соогоо социалис мүрысөө үүсхэhэн хонишод ха юм. Тэрэнээ мүнөө амжалтатайгаар дүүргэнэ.

— Хони, хурьгадта hайн, дулаан байра, зөөлэхэн хуурай дэбдихэр, шэмэтэй элбэг тэжээл, оролдосотой нарин харууhан лэ хэрэгтэй гээшэ. Баhа хонидые жэлэй ямаршье сагта үhаар таhалдуулжа болохогүй. Тиигэбэл хурьгадшье олон абтаха, ноохоншье ехэ хайшалагдаха даа. Би өөрөө ветфельдшер хүн ха даа хони, хурьгадайнгаа үбшэлхэдэ мүндаргүй эмшэлдэг аабзаб даа, — гэжэ хэлэжэ hуугаа бэлэй.

Теэд эдэ бүхы юумэн хонишоной гараар, өөрынь лэ үнэн зүрхэнэй оролдолгоор, эсэшэ сусашагүй ажалаар бүтээгдэнэ бшуу. Тэрэ өөрөө оролдожо, Зүүн-Үльдэргэдэ зуhалан дээрэ хура бороо, хүйтэндэ хонидые оруулхаар сарай барюулаа. Тиимэhээ ямаршье хүхэ бороо, хүйтэндэ хонидоо энээн соогоо оруулжа, үхэл гарзагүй гаргана.

Ажалдаа эрхим үрэ дүн туйлаhанайнгаа түлөө салин хүлhэ, түлөөhэшье ехэ абана. Байгша ондо гансахан ноохо ехээр хайшалhанай, хурьгадай шэгнүүр ехээр нэмээhэнэй ашаар 2 мянга гаран түхэриг нэмэлтэ түлөөhэндэ хүртөө. Тэрэнэй саада тээ хурьга олоор абаhанай түлөө нэмэлтэ түлөөhэндэ хэдэн хони абаа. Дагбаевтанай гэр бүлэ жэл соо арбаад мянган түхэриг түлөөhэ абадаг байна.

М. НАМЖИЛОВ.
Яруунын аймагай
«Коммунизм» колхоз.

НЭГЭ КОЛХОЗОЙ МҮНӨӨДЭР БА ҮГЛӨӨДЭР

Колхозникуудай ажал хэхэ арга боломжо, ажаhуудал улам hайжаруулха, тэдэнэй болбосон байдал, соёл гэгээрэл улам дээшэлүүлхэ тухай социальна удхатай асуудалнуудые шиидхэхэдээ, тэдэниие экономическа хүгжэлтын асуудалнуудтай холбохоор хараалhан нэгэдхэмэл түсэб Львовско областиин «Россия» колхоздо зохёогдонхой. Энэ түсэбэй хэр бэелүүлэгдэжэ байhан тухайдань тус колхозой правлениин түрүүлэгшэ Иван Бубленик АПН-эй корреспондентдэ ингэжэ хөөрэбэ.

— Ажахыгаа түсэбэй ёhоор эрхилэлгэ — социалис экономико хүгжөөлгын үндэhэ hуури болоно. Тиимэhээ олон жэлэй түсэб табилга танай колхоздо түрүүшынхеэ хэгдэжэ байhан бэшэ ааб даа. Теэд «социальна хүгжэлтын түсэб» үйлэдбэриин - экономическа юрын программаhаа юугээрээ илгаатай байнаб? Тиимэ илгаан бии хаш даа.

—Топ зүб даа. Илгаа бии. Юуб гэхэдэ, хүн зоной материально-ажаhуудалай, оюун бодолой хэрэгламжануудые бүри хүсэд дүүрэнээр хангахын, ниитын харисаае саашадань хүгжөөхэ зорилго социальна түсэблэлгын эшэ үндэhэнь болодог байна. Гэхэтэй хамта манай «социальна түсэб» колхозойнгоо үйлэдбэриин-экономическа хүгжэлтын программын амжалтатай дүүргэлтые үндэhэ болгодог юм.

Колхозой үйлэдбэриин-экономическа хүгжэлтын түсэб шэнгеэр, артелиин мүнөөнэй байдалые, ерээдүй ойрын сагта шиидхэгдэхэ зорилгонуудые хараада абалсан, ажахын эмхидхэлэй, социальна асуудалнуудые бүхы дээрэнь нарин нягтаар шэнжэлhэнэй үндэhөөр «социальна түсэб» табигдадаг. Тиимэhээ социальна хүгжэлтынгөө түсэбые УССР-эй Наукануудай академиин экономикын институдай Львовой отделениин эрдэмтэдэй туhаламжаар зохёоhон байнабди. Хүдөө ажахын индустриальна шэнжэтэй үйлэдбэридэ хүдэлмэрилхэ мэргэжэлтэдые бэлдэхэ, социалис харилсаа холбоо улам нарижуулха: ажалай журам бэхижүүлхэ, обществодо харша үзэгдэлнүүдтэй тэмсэхэ, колхозникуудай болбосорол дээшэлүүлхэ, тэдэнэрэй ажаhуудал hайжаруулха ба бусад олон асуудал түсэб соомнай хараалагданхай.

— Колхозойнгоо экономикын хүгжэлтэ тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгыт.

— Ажахымнай бэхижэнхэй, олон hалбаритай юм. 1970 он до 2.386 гектар эдлүүриин газартай, 1.275 толгой малтай байжа, нэгэ миллион хоёр зуу мянган түхэригэй олзо доход оруулаа hэмди. 1972 ондо тиимэл газартай, тэды шэнээн адууhа малтай байгаад, 1,5 миллион түхэригэй олзо доход оруулаабди. Колхознай гол түлэб hү абадаг шэглэлтэй болоо. Тиимэhээ юhэдэхи табан жэлэй эсэс багта мяха абалгаяа мүн лэ ехэ болголсон, эдлүүриингээ газарай 100 гектар бүридэ жэлэй 700 центнер hү hаажа абахаар хараалагдана. Гурбан жэлэй саана энэмнай 480 байhан юм.

— Артелиин олзо оршын хэды шэнээниинь социальна хүгжэлтын түсэбые мүнгөөр хангалгада хэрэглэгдэхэб?

— Артелиин гэшүүдэй ажалай түлөөhые 1970 онойхитой жэшэбэл, 1975 ондо 30—35 процентээр нэмэхэ. Колхозникууд ажалта үдэртөө дүрбэн түхэриг шахуу мүнгэн түлөөhэ абадаг болохо.

Социально-соёлой барилгада ехэ мүнгэн hомологдоно. Хүдөө тосхонуудтахи hургуулида ороодүй үхибүүдэй эмхи зургаануудай хэдэн байра баригдаха. Хүүгэдэй хүгжэмэй долоон жэлэй hургуулиин филиал нээгдээд байна. Хүдөөгэй дүрбэн клубhаа гадна, үшөө нэгэн мүнөө жэлдэ нээгдэхэ. Харин библиотекэнүүдэймнай номой фонд юhэдэхи табан жэлэй дүүрэтэр 25 процентээр нэмэхэ байна.

Хүнүүдэй бэеын элүүр энхые хамгаалгада ехэ анхарал хандуулагдадаг. Эмнэлгын газар тосхон бүхэндэ бии. Медпунктын шэнэ байшангуудай барилга түсэбөөр хараалагданхай. Малшад, механизаторнуудай түлөөhэгүйгөөр амарха хоёр профилакториин түхеэрэлгэ захигдаад байна.

Колхозникуудые гэр байраар хангаха асуудал дээрэ тусхайлан тогтохом. Үнгэрhэн табан жэлэй туршада жэл бүри 15—17 бүлэ айл шэнэ байра абажа, толложо байна. Мүнөө энэ тоо 23-да хүрөө. Билки, Подусово, Брюховичи тосхонуудта шэнэ магазин, пекарни, парикмахерскануud hаяар нээгдэхэ юм.

Артелиин правлениин дэргэдэ эмхидхэгдэhэн тусхай албан эдэ асуудалнуудые шэнжэлхэ, шиидхэхээр бэлдэхэ даабаритай.

—«Россия» колхозой харьяата hуурин тосхонуудта ажаhуудаг залуушуулай иишэ тиишээ ошоhоhоо уламжалан, эндэхи зоной тоо табан жэлэй турша соо 8—10 процентээр үсөөн болохо гэжэ мэргэжэлтэд багсаана. Энээнтэй дашарамдан, хүдэлмэри хэхэ хүнүүд дутадаг болохогүй гү?

— Тиимэ ушар болохогүй. Оньhон техникын, автомадуудай дэлгэржэ байhан мүнөө сагта хүдэлмэришэ хүнэй тоо тухай бэшэ, харин хүдөө нютагай ажалшадай мэргэжэл шудалалга, соёл ба техническэ болбосорол тухай хэлсэгдэдэг болонхой. Тиимэhээ кадрнуудые бэлдэлгын асуудал тон шухала удха шанартай боложо байна.

Тракторнуудаймнай парк 1975 он болотор нэгэ хахад дахин нэмэхэ. Олон шэнэ механизатор хэрэгтэй болохо. Мүн автопаркшье үргэдхэгдэхэ, фермэнүүдтэ оньhон түхеэрэлгэ олоор тодхогдохо. Тиихэдэ эндэшье олон хүн хэрэгтэй болохо. Тиимэhээ тусхай мэргэжэл олгохо техническэ училищинуудта 50 трактористые, жолоошодые, мал ажалай хүдэлмэри оньhожоруулха 3 мэргэжэлтые, машинаар үнеэ hааха мастернууд, токарьнууд болон электро-гагнууршадые бэлдэхын тула артелиин правлени тусгаар мүнгэ hомолонхой.

Колхоздо хүдэлмэрилхөөр шадалтай хүнүүдые бэлдэхэ хэрэгтэмнай эндэхи hургуулинууд ехэ үүргэ дүүргэнэ. Жэшээнь, Костеневско дунда hургуули нёдондонhоо хойшо дүүргэгшэдтээ болбосоролой аттестадhаа гадна, механизаторай үнэмшэлгэ [illegible] Ерээдүйн мэргэжэлтэд[illegible] дэхынь тула энэ hург[illegible] колхоз 7 гектар хаа[illegible] даг газар, 2 трактор [illegible] 1971 ондо дээдэ ба ду[illegible] гэжэлтэй 14 хүн энэ [illegible] хүдэлөө hэн. Юрэнхы [illegible] дунда hургуулинуудта [illegible] таби гаран залуу [illegible] гууд заочноор hурана. [illegible] зой 7 хүн институт [illegible] кумдэ hурахаар эльгээг[illegible] Барилгын, автомобилын [illegible] гын мастернуудые [illegible] hургуулинуудые дүүр[illegible] дэн мэргэжэлтэд колхоз[illegible] дэлхөөр уригданхай. [illegible] үгөөр хэлэбэл, техническ[illegible] теллигенциин тоо [illegible] хүгжэлтын түсэбэй [illegible] 1975 он болотор 7 дахи[illegible] болохоор хүлеэгдэнэ.

Социальна хүгжэлт[illegible] түсэб бодото дээрэ ингэ[illegible] лүүлэгдэнэ. Тиин манай [illegible] хозой бүлэ бүхэндэ эл[illegible] гал, соёл болбосорол ас[illegible]

Владимир ПОПО[illegible]
АПН-эй [illegible]

Львов.

ПРОПАГАНДИСТ, ХЭШЭЭЛДЭЭ БЭЛЭН ГҮТ?

Политическэ hуралсалай шэнэ жэл октябриин 1-hээ хото городуудта, харин хүдөө нютагуудта — октябриин 15-hаа эхилхэнь. Ушар тиимэhээ hуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл түлэг дундаа ябажа байнхай. КПСС-эй обкомой пропаганда ба агитациин таhаг, обкомой Политичэскэ гэгээрэлэй байшан, горкомуud болон райкомууд hуралсалай шэнэ жэлые угтуулан, пропагандистнуудай семинар болон суглаануудые үнгэргэнэ. КПСС-эй Улаан-Үдын горком ниислэл хотын пропагандистнуудай суглаа зарлажа, «Партийна, комсомолой гэгээрэлэй hургуулинуудай ба бүгэдэ ниитын экономическа hуралсалай 1972—1973 онуудай дүнгүүд, hуралсалай шэнэ жэлэй зорилгонууд» гэhэн асуудал hаяхан зүбшэн хэлсэбэ. Партиин горкомой секретарь Л. Н. Кашкин энэ асуудалаар элидхэл хээ. Энэ суглаан тухай тоосоон доро үгэнэ.

— КПСС-эй XXIV съездэй шиидхэбэринүүдые, үзэл сурталай асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-гай тогтоолнуудые бэелүүлэн, партиин Улаан-Үдын горком партийна, комсомолой болон экономическа hуралсалай hургуулинуудай хэшээлнүүдэй идейно-теоретическэ хэмжээ саашадань hайжаруулха талаар үнгэрэгшэ hуралсалай жэлдэ нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулhан байна, — гэжэ нүхэр Л. Н. Кашкин илтгэлээ эхилбэ.

Совет ороной ажалшадые марксистско-ленинскэ үзэл сурталтайгаар, үндэр дээдэ зорилготойгоор, политическэ талаараа бэлэдхэл hайнтайгаар хүмүүжүүлхэ гэhэн зорило манай парти урдаа табина гээшэ. Хэдэн мянгаад бэлэдхэл ехэтэй, дүй дүршэлтэй пропагандистнууд политическэ hуралсалай хэшээлнүүдые үнгэргэнэ бшуу. Улаан-Үдэ хотын пропагандистнууд мүн лэ тэрэ тоодо ороно байна.

hуралсалай 1972—1973 онуудта бүхыдөө 1950 пропагандистнар политическэ hуралсалые ударидажа гараа. Политическэ hуралсалай бүхы шатын hургуулинуудта 21 мянган хүн hуралсаа байна. Тэдэ hургуулинуудай hурагшад үнгэрэгшэ hуралсалай жэлэй туршада соо политическэ талаараа нилээд ургаа, марксистско-ленинскэ үзэл бодолоо дээшэлээ гэжэ шалгалта болон түгэсхэлэй хэшээлнүүд гэршэлээ. Политическэ hуралсалай бүхы шатын hургуулинуудай пропагандистнууд марксизм-ленинизмын Ленинэй зохёолнуудые, КПСС-эй XXIV съездэй шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй тогтоолнуудые, «Совет Социалис Республиканuудай Союзай 50 жэлэй ойн тухай» КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэлые, РСДРП-гэй II съездын болоhоор 70 жэлэй ойдо хабаатай материалнуудые, партиин бэелүүлдэг гадаадын болон дотоодын политическэ ябуулгые гүнзэгыгөөр шудалха асуудалда гол анхарал хандуулhан байна. Ажалшадай политическэ hуралсал тухай асуудал партиин горкомой, райкомуудай байнгын хиналта доро байна.

Жэшээлхэдэ, партиин Железнодорожно райкомой бюро дээрэ «Ажалшадай партийна, комсомолой, экономическа hуралсалай hургуулинуудта болоhон түрүүшын шалгалтын дүнгүүд тухай», «Зүүн Сибириин түмэр замай юпадэхи энергоучастогой», «Бурятцелинстрой» трестын партийна бюронуудай зүгhөө ажалшадай политическэ ба экономическа hуралсалые хүтэлбэрилдэг тухай», «Буряадай АССР байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, ... больницын коллективэй нинтэ-политическэ хүдэлмэри эрхилдэг тухай» гэхэ мэтэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн, зохихо тогтоолнууд абтаhан байна. Үнгэрэгшэ hуралсалай жэлдэ КПСС-эй ЦК-гай гаргаhан «Ажалшадай экономическа hуралсал hайжаруулха тухай» тогтоолые бодото бэелүүлэн, партийна организацинууд экономическа hуралсалда анхаралаа ехээр хандуулhан байна. Бүхэдөө ниислэлэй 20 мянган хүн экономическа hуралсалда хабаадуулагдаа hэн. Буряадай геологическа управлениин, элүүрые хамгаалгын, хүдөө ажахын министерствэнүүдтэ, Улаан-Үдын ... заводто, «Теплоприбор», прибор бүтээлгын заводуудта политическэ hуралсал hайнаар эмхидхэгдэhэн байна. Гэбэшье шэлэй заводто, «Бурятцелинстрой» трестын 1-дэхи СМУ-да болон бусадшье хэдэ хэдэн предприяти ба эмхи зургаануудта политическэ hуралсалай хэшээлнүүд бирагүйхэнөөр үнгэрдэг байгаа гэжэ шалгалта харуулаа.

Үнгэрэгшэ жэлэй туршада пропагандистнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ талаар хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэдэг hэн. Политическэ гэгээрэлэй байшангай, партиин горкомой зүгhөө үнгэргэгдэдэг семинарнууд болон курсануудhаа гадна томо предприятинуудай парткомууд партиин райкомой туhаламжаар семинар, зүблөө, суглаануудые үнгэргэдэг байгаа. Партиин райкомууд хэдэ хэдэн конференцинүүдые үнгэргэhэн байха. Жэшээлхэдэ, Железнодорожно райондо «Политическэ hуралсалда интернациональна хүмүүжүүлгэ бэелүүлэлсэхэ тухай» гэhэн темээр конференци үнгэргэгдөө бэлэй.

Партийна, комсомолой болон экономическа hуралсал ябуулдаг партиин үнэн сэхэ туhалагшад — пропагандистнар болон лекторнууд гээшэ. Дүй дүршэл ехэтэй, эрхим пропагандистнууд Улаан-Үдэдэмнай олон. Э. Т. Кубальская (Улаан-Үдын почтамт), Е. И. Голубева (универмаг), Л. С. Спаркина (Улаан-Үдын 3-дахи hургуули), Б. Г. Цыбиков (хүдөө ажахын министерствэ) болон бусад эрхим пропагандистнуудай тоодо ороно байна. Пропагандистын хүшэр ажалда харюусалгатайгаар хандадаг, методическа талаараа хэшээлээ зүбөөр үнгэргэдэг, эрдэм мэдэрэлээ ходо доо дээшэлүүлдэг тула тэдэнэр ажалдаа амжалта түйлана бшуу.

Элидхэлэй hүүлээр пропагандистнууд үгэ хэлэбэ.

«Электромашина» заводой теоретическэ семинарые хүтэлбэрилэгшэ **А. Ф. Безбородов** түрүүлэн үгэ абажа, хүдэлмэри тухайгаа хөөрэбэ.

— Политическэ hуралсалда ябаhан хүн бүхэнние үндэр дээдэ мэдэрэлтэйгээр, политическэ талаараа бэлэдхэл hайнтайгаар хүмүүжүүлхэ гэhэн зорилго урдаа табинабди, — гэжэ тэрэ хэлэбэ. Политическэ hуралсалай хэшээлнүүдые hонирхолтойгоор үнгэргэхэ хэрэгтэ, гол түлэб гурбан зүйл ехэ удха шанартай гэжэ пропагандист тоолоно. Нэгэдэхеэр, шудалжа байhан темээрээ шагнагшадые hонирхуулжа шадаха гээшэ пропагандист бүхэнэй онол шадабари байха ёhотой. Хоёрдохёор, ямаршье орёо темэнүүдые шудалбал, жэшээнүүдые бодото ажабайдалhаа абаха гэхэ гү, али фабрика, заводойнгоо түрэл коллективэй ажабайдалтай холбохо шухала. Гурбадахяар, пропагандистын үни удаан нэгэ заводто ажаллаhан ушар хэшээлнүүдые үнгэргэхэ хэрэгтэнь нилээд ехээр нүлөөлдэг байна. Юундэб гэхэдэ, үни удаан нэгэ заводто ажаллаhан хүн заводой үйлэдбэри болон заводой хүдэлмэришэдые hайн мэдэхэ байна бшуу.

— Манай заводой автомат хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг цехэй 243 хүдэлмэришэн үнгэрэгшэ hуралсалай жэлдэ коммунис ажалай hургуулида hуралсаа, — гэжэ Улаан-Үдын прибор бүтээлгын заводой коммунис ажалай hургуулиие хүтэлбэрилэгшэ **Г. Т. Ильин** суглараашадта мэдээсэбэ. Хүдэлмэришэдые политическэ hуралсалда бүрин хабаадуулха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ гээд тэрэ зааба. Хэшээлнүүдтээ hайнаар бэлдэхэ гээшэ пропагандистын шухала уялгануудай нэгэн гээд Г. Т. Ильин онсолон тэмдэглэбэ. Коммунис ажалай hургуулида ябагшадай 85 процентнь дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абаhан байна. Энэ ушар хадаа хүдэлмэришэдэй политическэ эрдэм мэдэрэлээ дээшэлүүлhэнэй гэршэ болоно. Коммунис ажалай hургуулиин hурагшадай дунда түрүү дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдадаг байгаа. Жэшээлхэдэ, 1972 ондо завод соо түйлагдаhан эгээн дээдэ дүнгые 1973 ондо үдэр бүриин даабари болгоё гэжэ үүсхэл гаргаhан Красновой хүтэлбэрилдэг бригадын ажалай дүй дүршэлтэй тодорхойгоор танилсаhан байна. Түгэсхэлэй хэшээлэй hүүлээр коммунис ажалай hургуули дүүргэhэн хүдэлмэришэдтэ баярай ороной байдалда үнэмшэлгэ барюулагдаhан юм. Пропагандист Г. Т. Ильин зарим тэды шүүмжэлхы ажаглалтануудые хэбэ. Методическа советүүдэй зүгhөө коммунис ажалай hургуулинуудта анхарал багаар хандуулагдана, харуулан ойлгуулха болон техническэ хэрэгсэлнүүд үгы шахуу гээд тэрэ заатаа.

Улаан-Үдын авиационно заводой политическэ гэгээрэлэй кабинет соо пропагандистнарта туhатай литература, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүд бии юм. Заводой партком пропагандистнуудай ажалда саг үргэлжэ анхарал хандуулжа байдаг. Парткомой дэргэдэ методическа совет бии болгогдонхой. Тэрэ совет политическэ hуралсалые хиналта доро байлгахаhаа гадна, хэшээлнүүдэй шанар, аша үрэ дээшэлүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулна. Тиимэ зорилготойгоор нэмэл хэшээлнүүд үнгэргэдэг болонхой. Нэмэл хэшээлнүүдые үнгэргэхэдөө, нэгэдэхеэр, түрүү пропагандистын дүй дүршэлые олоной хэрэг болгохо, хоёрдохёор, бэлэдхэл багатай пропагандистнуудта туhаламжа үзүүлхэ гэжэ оролдоно. Коллективэй ажалай амжалтада пропагандистнуудай хубита бии юм. Үнгэрэгшэ жэлэй политическэ hуралсалай жэлэй дүнгүүдэй ёhоор, заводой 6 пропагандист курортдо ошохо путёвкоор урмашуулагдажа, 60 пропагандист заводой Хүндэлэлэй грамота болон үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа. Эдэ бүгэдые Улаан-Үдын авиационно заводой марксизм-ленинизмын үндэhэн сүртал шудалдаг hургуулиин пропагандист **Н. И. Утина** суглаанда хабаадагшадта хөөрэжэ үгөө. Республикын хүдөө ажахын министерствын теоретическэ семинарые хүтэлбэрилдэг пропагандист **Б. Г. Цыбиков** үгэ хэлэхэдээ, политическэ hуралсал хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхи үүсхэлдэ ямараар нүлөөлнэб гэжэ тодорхойгоор тайлбарилба.

Буряадай мебельнэ, модо болбосоруулгын комбинадай парткомой секретарь **Ф. Ф. Абросов**, партиин Железнодорожно райкомой секретарь **Л. Л. Болдонов**, Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй вагонно цехэй комсомолой кружогой пропагандист **Н. С. Краснолуцкий** гэгшэд дүй дүршэл тухайдаа хөөрэжэ, пропагандистнарай хүдэлмэри улам hайжаруулха тухай олон дурадхалнуудые оруулаа.

Тэрэнэй hүүлээр ниислэл хотын эрхим пропагандистнар КПСС-эй обкомой, Улаан-Үдын горкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа. А. К. Шаракшинова (ноohо угаадаг фабрика), С. И. Антонов (7-дохи СМУ), И. Ж. Нимаев (авиазавод), А. М. Тарасов, А. А. Довгань (прибор бүтээлгын завод), А. А. Смирнов (ЛВРЗ), М. Д. Доржиева (хүдөө ажахын техникум), П. Ш. Шабогоров (геологоуправлени), Е. А. Голубева (универмаг), Х. И. Афанасьева (ажаhуудал хангалгын министерство), Б. Г. Цыбиков (хүдөө ажахын министерство) болон бусад хамта дээрээ 50 гаран пропагандист тэрэ тоодо оролсоно.

С. ОЧИРОВ.

ДУБОВТАНАЙ БҮЛЭ

САРАТОВСКА ОБЛАСТЬ. Базарно-Карабулакска ой модоной ажахыда энэ бүлые hайн мэдэдэг. Василий Григорьевич өөрөө угай лесовод юм. Тэрэ олон жэлэй туршада ой модоной ажахыда хүдэлhэн, Ленинэй орденоор шагнагдаhан. Тэрэнэй hамган В. Г. Дубова — тус ажахын инженер. Тэдэнэй Наталья басаганиинь ой модо тариндаг инженер, тэрэнэй Николай үбгэниинь Черкасска ой модоной ажахыда ажалладаг юм. Саратовай хүдөө ажахын институдай ой модоной ажахын факультедтэ Лена басаганиинь hурадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүүн гарhаа — Наташа, Лена, Николай Шипов, Людмила Владимировна, Василий Григорьевич Дубовтан.

ТАСС-ай фотохронико.

ХИЛЫН СААНАhАА
ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО

ПРАГА

ЧССР-эй НФ-гэй ЦК-гай ПРЕЗИДИУМЭЙ ЗАСЕДАНИ

ТАСС

ЧССР-эй Национальна фронтын ЦК-гай Президиумэй заседани эндэ боложо, чехословак-совет хани бари саанай заншалта hарада бэлэдхэл хэхэ асуудалнуудые зүбшэлhэн байна.

ЧССР-эй Национальна фронтдо ородог бүхы партинууд, эмхинүүд hарын гол шухала хэмжээ ябуулганuудта эдэбхитэйгээр хабаадахаhаа гадна, заводуудта, фабрикануудта, барилганууд дээрэ, кооперативуудта ажалшадай митингнүүдые, суглаануудые үнгэргэлгэдэ хабаадаха ёhотой гэжэ тэмдэглээ.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай дүүргэдэг түүхэтэ үүргэ элирхэйлэн харуулха гээшэ чехословак-совет хани бари саанай hарын гол зорилгонь.

ПАРИЖ

ФКП-гэй ЦК-гай пленум

ТАСС

Франциин Коммунис партиин ЦК-гай пленум сентябриин 13-да эндэ эхилбэ.

Орон доторхи политическэ байдал пленумэй зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаа. Франциин Коммунис партиин Генеральна секретарь Жорж Марше энэ асуудалаар элидхэл хэбэ.

ДЭЛХЭЙН АРАДУУД БУРУУШААНА

Чилидэхи сэрэгэй урбалтые ехээр буруушаажа байhанаа бүхы дэлхэйн улад зон, олон оронуудай засагаархид, ажалшад элирхэйлэн мэдүүлнэ.

БУДАПЕШТ. «Чилиин хархис хүсэнүүдэй харата ябуулгануудые бүхы дэлхэйн залуушуул эрид буруушаан, Чилиин арадай үнэн зүб хэрэгтэ гүнзэгыгөөр этигэн найдана», — гэжэ Демократическа залуушуулай бүхэдэлхэйн федерациин генеральна секретарь Ален Теруз пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

РИМ. Италиин Компартиин хүтэлбэри мэдүүлгэ тунхаглахадаа, Чилидэхи сэрэгэй урбалтые эрид буруушааба. Социальна хүгжэлтын замаар ороной арад зоной хэhэн дабшалтые зогсоохо зорилготой урбалта хэгдээ гээд тэмдэглэгдэнэ. Чилиин коммунистнуудтай, ажалшадтай, демократуудтай аха дүүгэй ёhоор hаналаа нэгэдэнхэй байhан тухайдаа Италиин Коммунис партиин хүтэлбэри мэдүүлээ.

ПАРИЖ. Франциин социалис партиин нэгэдэхи секретарь Ф. Миттеран сэрэгэй урбалтые эрид буруушааба. Ороной конституциин үндэhөөр үнгэргэгдэhэн бүгэдэ ниитын hунгалтын үедэ Чилиин президентээр Сальвадор Альендиин hунгагдаhые тэрэ тэмдэглэнэ.

Энэ урбалта арадай hанал бодолые, хүсэл зорилгые дараха тэhэн эгээл муухай харата ябуулга болоно гэжэ Ф. Миттеран хэлэбэ.

СТОКГОЛЬМ. Чилиин хархис хүсэнүүд засаг эзэмдээ гэhэн мэдээсэл дуулахадаа, ехээр hанаата болобобди. Арадай дура хүсэлэй үндэhөөр hунгагдаhан президент Сальвадор Альендиин правительство хархис этэгээдүүдээр унагаагдаа гээд, Шведиин премьер-министр У. Пальмегой хэhэн мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

ВАШИНГТОН. Чилидэхи С. Альендиин хуулита правительствын унагаагдаhан ушар байдалые мүрдэхэ комисси байгуулха эрилтэ США-гай конгрессэй түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүн Дж. Моукли (демократ, Массачусетс штадhаа) табиба. Америкын албан зургаанууд гү, али корпорацинууд энэ хорото үгэсэлгэдэ хамааралсаагүй аа гү гэжэ элирүүлхэ ябадал комиссиин гол зорилто болоно, — гэбэ. (ТАСС).

ВАШИНГТОН

Америкын түрүү үзэлтэй хүнүүд буруушаана

ТАСС

Чилиин конституционно засагые унагааhан ушарые Америкын түрүү үзэлтэй олониитэ дураа гутан буруушаана. Чилидэхи сэрэгэй урбалтада эсэргүү демонстрацида хабаадагшад «Сэрэгэй хунта үгы болог», «Чилиин хэрэгүүдтэ бү хамааралсагты», «Чилиин ойро бү хүрэгты!», «Чилиин арадта засагыень үгэгты» гэhэн плакадуудые бариад, Вашингтоной үйлсэ гудамжануудаар ябаба.

НЬЮ-ЙОРК

ЧИЛИДЭХИ БАЙДАЛ

ТАСС

Чилиhээ абтаhан мэдээсэлнүүдэй ёhоор, Сантьяго шадархи хүдэлмэришэдэй тосхонуудта, ороной бусад зарим районуудта Арадай нэгэдэлэй правительствын тала баригшад орон доторхи засаг буляан абаhан сэрэгэй хунтын сэрэгүүдтэ шанга сохилто хэжэ үргэлжэлhөөр. Сантьяго шадар, хотын олохон районуудта буудалдаанууд болоно.

Ажалшадай мэдэлдэ байhан газарнуудые, албан зургаануудые эзэлэн абахын тула зэбсэгтэ хүсэ хэрэглэжэ байhан хархисуудта элдэб предприятинуудай хүдэлмэришэд харюу сохилто хэнэ. Зэбсэгтэ тулалдаанай hүүлээр Сантьягодахи текстильнэ ехэ фабрика, политехническэ институдые хархис хүсэнүүд эзэлээ.

Эсэргүүсэлтэ хээд байбал, Арадай нэгэдэлэй правительствын тала баригшад «байра дээрээ буудагдан алагдаха» гэжэ сэрэгэй хунта радиогоор соносхобо. Даб дээрэ абтаhан баримтануудай ёhоор, сэрэгэй урбалтаhаа уламжалан, 1.000 гаран хүн алуулhан байна.

НЬЮ-ЙОРК

Сэрэгэй хунтада эсэргүүсэн

ТАСС

Информационно агентствэнүүдэй Чилиhээ мэдээсэhэнэй ёhоор, сентябриин 13-да Сантьягын түбтэхи президентын «Ла Монеда» гэжэ ордоной дэргэдэ шанга тулалдаан болобо.

Ороной урда зүгтэ, тодорхойлон хэлэбэл, Консепсьон хото шадар С. Альендиин правительствын дотоодын хэрэгүүдэй министр, хуурай газарай сэрэгүүдэй ахамад командалагша байhан генерал Карлос Пратсын хүтэлбэри доро зэбсэгтэ эсэргүүсэлтын хүдэлөөн эмхидхэгдэнэ гээд мэдээсэгдэнэ.

Антофагаст, Осорно, Консепсьон хотонуудта нютагай гарнизонууд хүдэлмэришэдые дэмжэнэ.

Сэрэгэй хунта арадай нэгэдэлэй тала баригшадые барижа хаана. Ниислэл хотын университедэй гансал багшанарые бэлдэдэг факультедhээ 100 гаран хүниие барижа хаагаа. ЮПИ агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, Вальпарасо хотодо гурба мянга шахуу хүн баригдаад, рейддэ байhан суднанууд дээрэ хаагданхай юм.

ВАШИНГТОН

Байдалынь бүри муудаха шэнжэтэй

ТАСС

Баруун оронуудай экономическа, валютын-мүнгэнэй харилсаан саашадаа бүри муудаха: «мүнгэнэй үнэ бүри ехээр унаха», «валютын кризис hүжэрхэ» шэнжэтэй, байдалайнь саашадаа hайжарха найдабаригүй байhан тушаа hанаагаа ехээр зобохо ябадал үүсхэнэ. Уласхоорондын валютна фондын (МВФ) жэл бүри тунхаглагдадаг элидхэл дотор иимэ тобшолол хэгдэнэ.

Мүнгэнэй үнын уналтын баруун тээхи бүхы индустриальна оронуудта, тэдэнэй дундаhаа США, Япон, ФРГ ба Италида ехээр үзэгдэжэ байhан ушар элидхэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

Уласхоорондын валютна фондын жэл бүриин сессиин Найроби хотодо сентябриин 25-да нээгдэхын урда тээ энэ элидхэл тунхаглагдаа.

ТОКИО

Али алиндань ашатай туhатай

ТАСС

Энэ жэлэй 8 hарын турша соо совет 170 шахуу судна Япон далайн эрьедэхи Ниигата портдо хүрэhэн байна. Нёдондо жэл Ниигата портоор дамжуулагдан хэгдэhэн совет-япон худалдаа наймаанай хэмжээн 40 миллионhоо үлүү доллар болоо hэн.

Советскэ Союзтай худалдаа наймаагаа үргэдхэхэдөө, ороной тус районой экономико саашадань улам хүгжөөхэ байнабди гэжэ Японой худалдаа наймаанай албан зургаануудай түлөөлэгшэд, ороной баруун префектуранууdай муниципальна засагаархид тоолоно.

Мүнөө үедэ, ондо ондоо ниитын байгуулалтатай оронуудай хоорондо худалдаа наймаанай улам үргэдэжэ байхада, Ниигата хадаа Япон Советскэ Союз хоёрой хоорондо худалдаа наймаа үргэдхэлгын гол түлэб хотонуудай нэгэн болоно гэжэ хотын худалдаа наймаанай-промышленна палатын коммерческэ таhагые даагша М. Ватанабэ ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ. Япон-совет худалдаа наймаа хүгжөөлгэ, Сибириин байгаалиин нөөсэ баялигуудые олзоборилон абаха түсэбүүдые дүүргэлгэ манай районие, Ниигата портые хүгжөөхэ шухала арга нүхэсэл болохо байна гэжэ тэрэ хэлээ.

ВАШИНГТОН

Сенатор Э. Кеннедиин мэдүүлгэ

ТАСС

Чилиин президент Сальвадор Альендидэ эсэргүү хорото ябуулга сэрэгэй хунтын хэжэ байhантай дашарамдуулан, сенатор Э. Кеннеди «ехэтэ hанаата боложо байhанаа» элирхэйлбэ.

Чилиин арад С. Альендиие өөрынгөө президентээр hунгаhан байгаа. Тиин гэhээнь мүнөө хүсөөр засаг буляажа абаhан ябадал, президентын политикые hайшаадаг гү, али үгыhөөмнай дулдыдангүй, бидэнние hанаата болгоно. Чилидэхи «политическэ сүлөөгэй, демократиин, граждан захиргаанай» ёho заншал үгы хэгдээд байна гэжэ сенатор хэлэбэ.

Чилидэхи харата ябуулгануудhаа уламжалан, hанаата боложо, шаналжа байнабди гэжэ Э. Кеннеди мэдүүлээ.

НЬЮ-ЙОРК

Шэнэ правительство бии болгогдоо

ТАСС

Сэрэгэй урбалта хэжэ, Чилидэхи засагые буляан абаhан сэрэгэй хунта шэнэ правительство бии болгоhон тухайдаа радиогоор соносхобо. Тэрэнь гол түлэб сэрэгэйхидhээ бүридүүлэгдээ. Сэрэгэй хунтын гэшүүдэй нэгэн, газарай сэрэгүүдэй командалагша генерал Аугусто Пиночет энэ правительствые толгойлно. Контр-адмирал Исмаэль Уэрта Диас — гадаадын хэрэгүүдэй министрээр, вице-адмирал Патрисио Карвахаль Браво оборонын министрээр томилогдоо.

Арадай нэгэдэлэй правительствын хүтэлбэри болгодог байhан ороной конституциин гуримуудаар бэшэ, харин «сэрэгэй хунтын ёho гуримуудаар» хүтэлбэрилэгдэн хүдэлхэбди гэжэ хунтын томилhон министрнүүд тангариглаа гээд информационно агентствэнүүд мэдээсэнэ.

НЬЮ-ЙОРК

«СКАЙЛЭБ» СТАНЦИ НИИДЭhЭЭР

ТАСС

Космонавтнууд Газарай ашагта малтамалнуудай нөөсэ баялигуудые шэнжэлнэ. Хэдэн жэлэй турша соо ган гасуурта дайрагдаhан Малин, Сенегалай, Мавританиин, Нигерэй ба Африкын бусад зарим оронуудай районууд станци дээрэhээ буулгагдаhан байна. Уhа бэдэрхэ, ямар ургамалай ургадаг байhые шэнжэлхэ зорилгонууд табигдаhан байгаа. Замбуулинай дайдаhаа хэгдэhэн шэнжэлгэнүүдэй туhаламжаар, газар дороhоо гараhан уhан олдохо, хаана ямар ургамал тарихада таарамжатай hайн бэ гэжэ багсааха арга олдохо байха гээд эрдэмтэд найдана.

Мексикын, США-гай, Канадын зарим районуудые экипаж мүн лэ шэнжэлээ.

Лусма электрическэ пээшэн соо «технологическа туршалта» хэбэ. Энээнэй удха зорилгонь юун бэ гэхэдэ, түрүүлэн хоёр кристалл хайлуулаад, удаань эдэнээ түргэн зарсаадаг байна. Дэгдэн хөөрэлгын эрхэ байдалда кристаллнуудай шанар hайжардаг, химическэ түхэл шэнжэнь дээшэлдэг гээшэ гү гэжэ шэнжэлнэ. Дэгдэн хөөрэлгын эрхэ байдалда холисо багатай кристаллнуудые абажа болоно гээд мэргэжэлтэд тоолоно. Газарай татасатай эрхэ байдалда холисолдодоггүй бодосууд дэгдэн хөөрэлгын үедэ холисолдожо магад. Тиигээ hаань, электроникодо хэрэглэгдэмээр бата бэхи, тон холисогүй сэбэр бодосууд абтаха байна бшуу.

Телевизионно сеансын үедэ космонавт Гэрриот дэгдэн хөөрэлгын эрхэ байдалда суранзанай ямар байдагыень харуулба. Агаарта «ульгэгдэшэhэн» гонзогор суранзан «хойто-урда» зүгүүдые харуулаад, тогтошоhон байха юм.

НЬЮ-ЙОРК

Мексикын президентын шиидхэбэри

ТАСС

Хархис хүсэнүүдэй хэhэн урбалтын үедэ алуулhан Чилиин президент Сальвадор Альендиин бүлын гэшүүдтэ политическэ гуримаар байрлаха эрхэ олгохо гэжэ шиидхэhэнээ Мексикын правительство соносхобо.

АП агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, мүнөө үедэ Сантьягодахи Мексикын посольстводо байрлажа байгаа Сальвадор Альендиин бүлые асархын тула Мексикын президент Луис Эчеверрия сентябриин 13-да самолёт эльгээhэн байна.

НЬЮ-ЙОРК

Буhалгаа хэхээр бэлдэнэ

ТАСС

Автомобилиин, аэрокосмическа промышленностиин ба хүдөө ажахын машина бүтээдэг хүдэлмэришэдэй нэгэдэмэл профсоюзай нютагай хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөн Детройт хотодо эхилбэ. Хэрбээ компаниин эзэдэй энэ профсоюзтай ажалай шэнэ договор сентябриин 14 болотор баталаагүй hаань, «Крайслер» компаниин заводуудта бүгэдэ ниитын буhалгаа хэхэ түсэб тус зүблөөн дээрэ хэлсэгдэхэ байна. Салин хүлhыень нэмээхэ, ажаллаха арга боломжыень hайжаруулха, пенсиинь дээшэлүүлхэ эрилтэ компаниин эзэдэй урда табина.

«Крайслер» компаниин бүхы орон доторхи 72 заводто хүлэлдэг 127.500 хүдэлмэришэн энэ буhалгаанда хабаадаха юм.

ТҮРЭЛ ОРОН СООГУУРАА АЯНШАЛНАБДИ

Ажалшад ээлжээтэ амаралгаа Эхэ орон соогуураа аяншалжа үнгэргэхэдөө, олон юумэ хаража, омогорхон баясанам. Үнгэрэгшэ жэлдэ манай республикын таба мянгаад ажалшад тусхай поездоор түрэл орон соогуураа аяншалжа ерээ hэн.

Аяншалгын Буряадай областной советэй экскурсионно бюро республикынгаа промышленностиин, хүдөө ажахын хүдэлмэришэд, багшанар, hураг- [illegible] Украина, Белоруси, Литва, Латви, Эстониин хото городуудтай, В. И. Ленинэй ябаhан түүхэтэ газарнуудтай танилсаа hэн.

Тусхай поездоор холын аяншалгада гараhан республикымнай ажалшад поезд соогоо зохидоор амарха, элдэб наада зугаа дэлгэхэ, поездын уран hайханай бүлгэмэй концерт хараха аргатай байhан. Тиихэдэ хүрэhэн хото городуудтаа тусгаар экскурси үнгэргэдэг, музей, түүхэтэ газарнууд болон театрнуудта орохо гарадаг байгаабди.

Байгша оной май, июнь hарануудта Улаан-Үдэ — Смоленск — Минск — Брест — Вильнюс — Каунус — Калининград — Ригэ — Таллин — Ленинград гэhэн маршрудтай hонирхолтой аяншалга эмхидхэhэн байнабди. Аян замдаа хорёод хоногой туршада ябахадаа, хүрэhэн лэ хото городуудайнгаа түүхээр, тэндэхи ажалшадай ажабайдалаар hонирхожо, хөөрэлдэжэ байгаабди.

Бидэнэй Смоленск, үнгэ бүриин сэсэг набша соо умбажа байhан хото абаhаар үзэгдөө hэн. Бидэнние городойнгоо түүхэтэй танилсуулхаар дахуулжа гараhан экскурсовод hонирхолтой хөөрөө үнгэргэжэ, бултанай анхарал татаhан юм...

Минск. 1941—1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ партизануудай хизаар гэгдэhэн энэ хотодо үзэхэ, хараха юумэн олон байhан бэлэй. Тэдэнэй нэгэн — РСДРП-гэй I съездын болоhон гэр-музей хүрэhэн. Алдар соло унтардаггүй галай дэргэдэ амиды сэсэгүүдые табиhан, олон тоото түүхэтэ газарнуудта хүрөө hэмди.

Герой—город Брест. Хэнэйшье мэдэhээр, дайнай түрүүшын тулалдаа өөр дээрээ абаhан хэрэм хамгаалагшадай хөөрөө шагнаhан, дурасхаалта газарнуудтань хүрэhэн байнабди.

Саашань аян замаа үргэлжэлүүлжэ, Прибалтикын республиканууд Каунас, Вильнюс, Ригэ, Таллин хотонуудта хүрэжэ, соёл сурталайнь гуламтануудтай танилсаhан, теплоход дээрэ hууjа далай дээгүүр тамарhан байгаабди. Эндэhээ аян замаа саашань үргэлжэлүүлжэ, оронноймнай баруун захын — Калининград хото ерэжэ, музей-блиндаж, түүхэтэ зоологическа сад-музей болон бусад hонирхолтой зүйлнүүдые хаража, тэндэхи арад зоной ажабайдал, ажаhуудалтай танилсажа тараа hэмди.

Агууехэ Октябриин хубисхалай үлгы — Ленинград хото бултанаймнай анхарал татаа. Бидэнэр эгээн түрүүлэн В. И. Ленинэй ябаhан, ажаллаhан газарнуудта хүрэжэ, хуушан шэгтээ үлэhэн гэр байра, музейнүүдые хаража ехэтэ hонирхоо, баясаашьебди. Энээгээр маанадай аяншалга дүүрэжэ, поездымнай 420 аяншалагшад тоонто нютаг — Буряад орон тээшээ шуумайгаа бэлэй.

Энэмнай 1973 оной түрүүшын поезд байhан. Харин хоёрдохи тиимэ аяншалга байгша оной октябриин 4-hөө эхилхээр хараалагдаа. Энэ аяншалгамнай Ростов-на-Дону хотоhоо эхилээд, эм домто аршаан булагуудаар элбэг Пятигорск, Армениин гоё hайхан Ереван, нарата Грузиин Тбилиси, Хара далайн эрьеэр — Сухуми, Гагра, Адлер хотонуудта хүрэхэ болгоно. Аяншалгын нэгэ путевко 193 түхэригтэ байха.

Холын аян замда дуратайшуул, манай аяншалгын поездо hууха гэбэл, ойрын үдэр- [illegible]

П. АКСЕНОВ,
аяншалгадай поездын директор.

АРАДАЙ ЁҺО ЗАНШАЛНУУД ТУХАЙ

Арад бүхэн өөрын һайн һайхан ёһо заншалнуудтай байдаг. Тиигээд тэдэ ёһо заншалнууд үе сагай үнгэрхэ тума шэнэ шэнэ шэнжэнүүдтэй боложо хубилдаг гээшэ ааб даа. Ёһо заншал бүхэнние наринаар сахиха гээшэмнай баһал өөрын нэгэ удхатай байдаг шуу. Ёһо заншалнууд хуушаржа, үе сагай эрилтэдэ таарахаяа болидог гэжэ байха.

Мүнөө эндэ нэгэ хэды ёһо заншал тухай хөөрэлдөөд үзэхэ дуран хүрэнэ. Жэшээлхэдэ, агуу Октябриин революциин урда тээ ажаһууһан буряад хүн зон хүбүүд, басагадаа айл болгоходоо, мүнөөнэйхидэл адли баһал түрэ хурим хэдэг байгаа. Теэд, минии һанахада, тэдэ түрэ хуримууд дарууханаар, зохидоор, үлүү юумэ үгыгөөр үнгэрдэг һэн. Баяд ноёдой хэдэг түрэнүүд тухай би эндэ хэлэнэгүйб. Зүгөөр юрын, үгытэй ажалша айлнууд түрэ хуримаа ёһо соонь үнгэргэдэг бэлэй. Тиихэ сагта юрын хүн гээшэ түрэһэн үдэрөө тэмдэглэжэ, найр хэдэггүй һэн. Тиибэшье хүбүүд, басагадайнгаа 18 наһа хүрэхэдэ, милаангууд гээшые үнгэргэжэ, «үримнай гараа гансагада, хүлөө дүрөөдэ хүргэбэ ха юм» гэлдэжэ, бэлэг баридаг байһан юм.

Мүнөө зарим түрэнүүд дан хэтэрхыгээр үнгэрдэг болошоо гэжэ һананаб. Ажабайдалай замда һая гаража ябаһан залуу хүбүүн басаган хоёртоо бэлэг сэлэгүүдые дан ехээр үгэнэ гээшэ ха. Ажалай амта үшөө хүсэд таняагүй, шара, солхооб гэээшэмнай хайшан гэжэ олдоноб гэжэ хүсэд мэдэхэгүй гүлмэр хүбүүд, басагадта иимэ ехэ гэрэй бүхы байдал, нөөсэлгын кассын дэбтэртэ хэһэн мүнгэ, янза бүриин мебель, хибэс, амһартануудые бэлэглэхэдээ, тэдэ эдир хүнүүдэй саашадаа яажа ажаһууха тухай һайнаар бодожо үзэнэгүй гээшэ хэбди. Би эндэ бэлэг үгэхэгүй һэн гэжэ хэлэнэгүйб. Зүгөөр айл боложо байһан залуу хүнүүдтэ ажабайдалдань һайн һайханиие хүсэжэ, нэгэ зохидхон бэлэг үгэхэдэ яанаб? Юрөөлнүүд гээшэмнай мүнөө түрэ хуримууд дээрэ ёһоор дуулдахаяа болишоо. Энэ муу. Һая айл болоһон залуу айл өөһэдынгөө хүсөөр хубсаһа, хоолоо олоожо, ажалай амта танижа, юрын хүнэй замаар алхалаа һаань, ехэ һайн бэлэй.

Зарим нютагуудта түрэ хурим үнгэргэхэдөө, бүри тэсэшэгүй муу муухай нюдэндөө харахань, шэхэндээ дуулахань аягүй аяг аашануудые гаргана. Тэрэнь юуб гэхэдэ, хүнэй бэлэг үгэхэдэнь, фамили, нэрэ, обогыень дурдажа байгаад, тэрэ хүн, жэшээлхэдэ, алтан бэһэлиг, тэды толгой хони, тэды зуун түхэриг мүнгэ бэлэглэбэ гээд, шангаар, тэндэ байһан бүхы зоной дуулахаар хашхардаг ушар бии. Иимэ ушарта таба-турбан түхэриг һарбайгаад туршал даа! Һүүлшынгөө мүнгөөр алтан бэһэлиг абажа үгөөд, һалаашань дээрэ болохо. Бага бэлэгтэй хүн хайшан гээд түрэдэ ошохо болоноб? Ошонгүй байхань — нэгэ бидаа. Бага бэлэгтэй ошохонь хоёрдохи бидаа.

Манайда һайн һайхан заншалнууд олон. Мүнөө шэнэ ёһо заншалнууд бии болонхой. Жэшээлхэдэ, хүдөө нютагуудта «Һаалишанай үдэр», «Механизаторай үдэр», «Хонишоной үдэр» гэжэ һайндэрнүүд үнгэргэгдэнэ. Энэмнай ехэ һайн һайхан хэмжээ ябуулга гээшэ ааб даа. Зүгөөр тэрэниие нэгэ ондоогоор гэхэ гү, али һониноор үнгэргэдэг һаа һайн бэлэй. Жэшээлхэдэ, аймаг дотороо түрүүлһэн һаалишан Гармаева гү, али Доржиевагай үдэр гээд олоной һайндэр үнгэргэхэдэ яанаб?! Энэ нүхэр тухайгаа газетэдэ бэшэжэ, дүй дүршэл тухайнь үргэн олондо дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэл һайн бэлэй. Эндэ һаалишанай гү, али хонишоной нүхэд сугларжа, түрүү хүнэйнгөө ажалай амжалтын нюусатай танилсаха байна ха юм. Тиигээдшье иимэ һайндэр үнгэргэхэ гээшэ урмашуулгын талаар айхабтар ехэ удха шанартай байна бшуу.

Ёһо заншалнуудые зохихоор, таарамжатайгаар сахиха гээшэ ехэл удха шанартай хэрэг болоно. Хуушарһан, обществын ажабайдалда харша болоһон ёһо заншал бидэндэ хэрэггүй. Жэшээлхэдэ, нютаг бүхэндэ обоо тахилга болохоёо болёошье һаа, зарим газарта үшөөл үзэгдэнэ. Тэндэмнай юун болоноб? Ажалаа хэжэ байһан хүнүүд һаатана, хэдэн хоногто архидана. Үнэн дээрэ тэдэнэр «хадын эзэн — сабдатта» һүзэглэнэ, шүтэнэ бээ гүт? Үгы даа. Архи ууханая тэндэ сугларна. Мүн тиихэдэ зарим нютагуудта сахюуса хуруулха, маани сахюулха ябадалнууд үшөөл үзэгдэһөөр. Энэмнай хуушан сагай үлэгдэлнүүд, бурхан шажанай хохидолто ёһо заншалнууд гээшэ ааб даа. Иимэ ёһо заншалнууд бидэндэ хэрэггүй.

Хүнэй наһа барахада, тэрэниие хүдөөлүүлгэ тухай эндэ хэдэн үгэ хэлэхээр. Хүн мүнхэ бэшэ, наһа барана, энэ хадаа гэр бүлэдэнь, үхибүүдтэнь айхабтар ехэ уйдхар болоно. Урдань буряад хүн зон гээшэ үлэһэн хүнүүдэйнь сэдьхэл зүрхэнэй шархые һэндээхэгүй гэжэ ехэ оролдодог байгаа. Харин мүнөө заримдаа хүниие хүдөөлүүлгэ гээшэ нэгэ ондоошог болошоо. Юуб гэхэдэ, хүдөөлүүлжэ ерэһэнэй һүүлээр ехэ архидаан болоно. Наһа бараһан нүхэрөө хүндэлжэ, нэгэ хундага архи уухагүй һэн гэжэ би хориһон үгэнүүдые эндэ хэлэнэгүйб. Зүгөөр наһа бараһан хүнэй гэртэ олоороо сугларaад, һогтоторoo, унатараа архи ууха гээшэ хайшаа юм.? Тиихэдэ хүнэй наһа бараһанһаа хойно юһэн, дүшэ юһэн, нэгэ жэл үнгэрһэнэй шалтаганаар баһал архидаан болодог! Тэрэ ёһо заншал дан үлүүгээр хэтэрнэ гэжэ би һананаб. Тэрэ архида гараһан мүнгыень үлэһэн гэр бүлын хидэнь үгэхэдэ яанаб?

Мүнөө шэнэ ёһо заншалнууд бии болонхой гэжэ дахин дабтанаб. Жэшээлхэдэ, баяр ёһололой оршон байдалда залуу хүбүүд, басагадта паспорт барюулха ёһон мүнөө бии болонхой. Энэмнай ехэ һайн хэрэг гээшэ. Юуб гэхэдэ, ажабайдалай замда гаража ябаһан эдир хүнүүдтэ бидэнэр юрөөлэй үгэнүүдые хэлэжэ, элүүр энхэ, зол жаргалтай, ажал хэрэгтээ амжалтатай ябахыень хүсэнэбди. Иимэ оршон байдалда паспорт абаһан хүбүүн гү, али басаган ехэ урмашадаг, һайн һайханаар ябахые оролдодог.

Тиихэдэ сэрэгтэ үдэшэлгэ мүнөө һайнаар эмхидхэгдэнэ. Иимэ үдэшэлгэнүүд дээрэ дайнай, ажалай ветеранууд ерэжэ, армида мордохоёо байһан гүлмэр хүбүүдтэ өөһэдынгөө захяануудые, юрөөлнүүдые хэлэдэг байна. Иимэ ёһо заншалнуудые амаршалан угтамаар. Тиихэдэ залуу хүбүүд, басагадта диплом, мэргэжэлтын үнэмшэлгэ, гэршэлэлгэ барюулха ушарнуудые баяр ёһололой оршон байдалда үнгэргэхэдэ, ямар һайн ба!

Урданай сагай буряад хүн зоной дунда нэгэ һайн һайхан ёһо заншал бии һэн. Олоороо нэгэ гэртэ сугларжа, нютагай үбгэнэй үльгэр хөөрэхые ехэл анхаралтайгаар шагнадаг байгаа. Харин мүнөө үльгэр хөөрэдэг хүнүүд үсөөршоо. Тиигээдшье арадай аман зохёол, үльгэр шагнаха ёһо заншал мартагдажа эхилбэ гээшэ ха. Манай республикын уран һайханай бүлгэмүүд ехэл һайнаар хүдэлнэ. Үнгэрһэн үбэлшье уран һайханай олохон коллективүүд бүхэроссиин харалгада хабаадалсажа, лауреадуудай нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Теэд эдэ коллективүүдэй репертуарта арадай аман зохёол, үльгэр, онтохоной үгы байһыень халагламаар. Түрэшэлэн манайда урилдаанда түрүүлжэ ерэһэн моридуудта соло дуудаха заншал баһал үгы болошоо.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай урда тээ манай Улаан-Үдэ хотодо нэгэ байшан бии һэн. Энэ байшанда искусство, литературын хүдэлмэрилэгшэд сугларжа, өөһэдынгөө түсэбүүд тухай хөөрэлдэдэг бэлэй. Харин мүнөө тиимэ байшан манайда үгы. Новосибирск хотодо тиимэ байшан би хараа һэм. Тэндэ 200 хүнэй һууритай зал бии. Түсхай түхеэрэлгэтэй кабинедүүд соо уран зохёолшод, композиторнууд, уран зураашад, артистнууд сугларжа, өөһэдынгөө ажал хэрэг, түсэбүүд тухай хөөрэлдэдэг һайн һайхан заншалтай байна. Манайда тиимэ байшан бии болгожо, шэнэ ёһо заншал сахидаг болоо һаамнай, манай зохёохы ажалтай хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэл туһатай байха һэн гээд һанагдана.

Ёһо заншалнуудые тоолохо болоо һаа, нилээд олон байха. Теэд тэдэниие бултыень сахиха ёһотойбди гэжэ би эндэ хэлэнэгүйб. Һайн һайхан, мүнөө үе сагай эрилтэдэ таараха ёһо заншалнуудые бидэнэр абажа, тэдэниие хазагайруулангүй, хэтэрүүлэнгүй саашадань сахиха ёһотойбди. Түрэ хурим, шэнэ гэртэ оролго, ойн баярые тэмдэглэлгэ болон бусад ёһо заншалнуудые заримдаа бидэнэр дан ехээр хэтэрүүлжэ, хэдэн хоногой архи тамхин болгонобди. Энэмнай тон муу. Һайн һайхан ёһо заншалнуудаа наринаар сахижа ябаһайбди гэжэ үнэн зүрхэ сэдьхэлһээ хүсэхэ байнаб.

Г. ЦЫДЫНЖАПОВ,
СССР-эй арадай артист.

Орон дэлхэймнай һайханиинь бэ... Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

УРАН ЗУРААШЫН ДЭБТЭРҺЭЭ

Манай газетын сентябриин 1-нэй номерто бүлэг уран зураашадай Баргажанай аймагаар ябаһан тухай А. Сахаровскаягай мэдээсэл уншаһан байгаа бээзт. Тэрэ бүлэгтэ оролсоһон уран зурааша Ю. А. Чирковой зурагуудые мүнөө барлабабди. Баргажанай аймагай Уланай колхозой һаалишан Доржиева Ханда (1-дэхи зураг), мүн лэ тэрэ колхозой тракторист Очиров Цырен гэгшэдэй дүрэнүүдые харанат. Эдэ нүхэд ажалдаа бэрхэнүүд гэжэ уран зурааша магтаа бэлэй.

Һонирхолтой ушар

„БАЙГАЛ"

Үдэшын боро хараанаар манай поезд уухилан, хүндэ ашаагаа даажа ядаһандаа сухалдаһандал, сагаан утаа хаян, ой тайгын доһолтор хуугайлна. Бидэнэр сонходо зогсонобди. «Удангүй Байгал далай хүрэхэбди», — гэжэ проводник басаган соносхобо.

Баруун зүгһөө ябаһан хүнүүд вагонойнгоо сонхонуудта няалданхай. Зарим нэгэниинь уһа абаха хүсэлэнтэй термос, баанхануудаашье бэлдэнэ.

Гэнтэ хаанаһааншьеб даа эхэнэрэй аалиханаар ёолохо абяан соностобо. Сонходо зогсоһон хүнүүд булта эрьебэ. Ёолохо абяан улам шангарба. «Энэ эхэнэрэй хүнгэрхэ сагынь дүтэлөө» гэжэ булта ойлгобо.

Эрэшүүл түлхилсэһөөр тамбур уруу һубарилдана. Эхэнэрнүүд купегэй үүдэндэ түрисэлдэнэ. Зариман урагша, хойшоо гүйлдэнэ.

Вагоной үүдэн нээгдэжэ, залуу хүбүүн манай тамбур соо оробо. Гартань жаахан портфель.

— Хайшаа жүдхэнэш! Тэндэ орожо болохогүй!

— Би мединститутдай студент гэнэб. Энэ поезд соо намһаа ондоо врач үгы!

Бидэнэр харгы үгэбэбди. Удангүй шанга захиралтанууд манай шэхэндэ хүрэбэ:

— Һайнаар гэрэлтүүлэгты! Аршуул... Халуун уһа... Түргэн!..

Эхэнэрэй ёолохоньшье намдаба. Хажуудахи хүнүүдни булта хүлэршэнхэйнүүд зогсоһон аад, аалихан һанаа алдан, нюур шарайгаа тэниилгэнэ.

Энэ үхибүүнэй абяантай тэмсэһэн шэнги репродукторһаа буряад дуунай аялга зэдэлнэ.

«Байгал үргэн далаймнай
Бардам үргэн сээжэтэй.
Басагад, олон инагууднай
Баяр зугаа элбэгтэй».

Уданшьегүй үхибүүнэй хурса «пяад» гэһэн абяан соностобо.

— Хүбүүн... Ай, хөөрхы...

Байгалай эрьедэ түрэһэн хадань Байгал гэжэ нэрлээ гээд, залуу доктор-студент дурадхана.

Удангүй манай поезд Улаан-Үдэ ерэжэ зогсобо. Би тэрэ эхэнэртэ хандан асуубаб: «Таанар эндэ, манай түрэл хотодо буужа амарха гүт? Бээтнайшье заларха»...

— Урйһандатнай баярланаб, теэд Байгалай абань ехэ хүлеэнэ ёһотой, абамнай Хабаровскда ажалладаг юм, — гэжэ ехэ зөөлэнөөр хараба.

Поезд зүүн зүг уруу шэглэнхэй. Баяртай, Байгал! Баяртай, Байгалай эрьеын хүбүүн.

САГАЙ УЛАРИЛ

Үнгэрһэн хоногой туршада Сэлэнгэ мүрэн Хяагтын адаг шадар 4 сантиметрээр нэмэжэ, дүн хамта 504 сантиметрэй тэмдэгтэ хүрэһэн байба. Харин Новоселенгинск тосхонһоо эхилээд, Улаан-Үдэ хүрэтэр үерэй уһан бага зэргэ намдаба. Жэшээнь, Новоселенгинск шадар хоногой туршада 12 сантиметрээр хорожо, 569, Улаан-Үдэ 6 сантиметрээр һуужа, 277 сантиметрэй тэмдэгтэ хүрөө. Улаан-Үдэ хотоһоо доошоо Сэлэнгын адаг хүрэтэр: Никольскдо 5, Мурзинодо — 9 сантиметрээр нэмэһэн байба.

Мүнөөдэрһөө Хяагтын адаг шадар Сэлэнгэ мүрэн бага зэргээр һуужа эхилхэ зэргэтэй. Новоселенгинск тосхонһоо Кабанскын аймаг хүрэтэр хоногой туршада Сэлэнгэ мүрэн 5—10 сантиметрээр һууха гэжэ хүлеэгдэнэ. Республикын Сүхэ, Хёлго, Үдэ, Баргажан голнууд хоногой туршада 10—15 сантиметрээр һуужа үргэлжэлһөөр.

Н. АФОНИНА,
Улаан-Үдын гидрометобсерваториин директор.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй ЦК-гай мэдүүлгэ. «Таряалан уряална» — П. Калашниковай корреспонденци. Хартаабха маяталга тухай мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Партгруппа зорилгонуудаа тодорхойлно» — Л. Синегрибовэй корреспонденци. Түрэл орон доторнай. Нютаг нютагай һонинууд.

Гурбадахи хуудаһанда. «Нэгэ анхарал оролдолгоор ээлэгдэн...» — Л. Мартыновагай корреспонденци. Хилын саанаһаа. Уран зохёолой шэнжэлэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Субботын үдэрэй хуудаһан.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
«Орбита» харуулна:

13.05 — Һүүлэй һонин. 13.10 — **Үнгэтэ телевидени** Үхибүүдтэ — «Таабаринууд ба тайлбаринууд» гэһэн дамжуулга. 13.40 — «Хүгжэмтэ киоск». 14.10 — **Үнгэтэ телевидени** Мультфильмнүүдэй программа. 14.40 — «Элүүр энхэ байдал» гэжэ дамжуулгын почто. 15.10 «Циркын галнууд». 16.00 — 16.10 — Забһарлалга. 16.10 — «Таанар театрта дуратай гүт?». Телевизионно документальна фильм. 16.50 — **Үнгэтэ телевидени.** «Инженер Прончатов» — телевизионно уран һайханай фильм (1-дэхи, 2-дохи сери). 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — «Вальснуудай үдэшэ». 20.00 — **Үнгэтэ телевидени** «13 стульев» гэжэ телевизионно жэжэ зүжэгүүдэй театр.

Улаан-Үдэ харуулна:

21.00 — «Ая ганга» — уран зохёолой хүгжэмтэ субботын программа. 21.45 — Эстрадна концерт.

«Орбита» харуулна:

22.30 — Уран зохёолой уншалга. Е. Носов. «Пятый день осенней выставки». 22.50 — **Үнгэтэ телевидени.** «Дуэт» — телевизионно хүгжэмтэ фильм. 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 00.30. — Футболоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн. «Динамо» (К) — «Динамо» (М).

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республикадамнай үүлэтэйшэг байха. Урда аймагуудаар, Байгалай урда эрьеэр багаханаар аадарлаха. Баруун тээһээ секундын 5—9 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Температура 20—24, Байгал шадар 16—20, Улаан-Үдэдэ һүниндөө 7—9, үдэртөө 22—24 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Цырендулма ДОНДОГОЙ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

***

Асфальтын хатуу шулууе сүмэлэн,
Аргаахан бултайна мүшэрхэн
арбайгаад,
Наранай гэрэл тээшэ дүтташан,
Нарайхан ногоон набшаһаа
һарбайгаа.
Асфальтые сүмэлэн ургаһан
үшөөһэндэл,
Амидарха хүсэмни буурангүй
оройдоо,
Түрэлхэн дайдыгаа шэмээр ундалан,
Түлэгхэн дундаа ябаһайб хододоо.

***

Сэгээхэн агаараар ниидэжэ гү,
Сэнхирхэн поездоор хиидэжэ гү,
Сэлэнгэ, Байгалаар тамаржа гү,
Хүлэгэй хурдаар табаржа гү,
Хүлэйнгөө улые тамалжа гү —
Хүрэжэ шамдаа хаанаһааш
ерэхэдээ,
Улаанхан Үдэмни намаяа энхэрээд,
Угтахал даа гэжэ мэдэнхэйб!

***

Улаан-Үдын амаралтын паркда,
Дулаан нэгэ үдэшэ һэн гэлэй,
Ёохор хатаржа залуу дүүхэй
Соохор мэдээндээ ябаа бэлэй.
Ёохор хатарха шадалаа буураһан
Соохор мэдээгээ үниинэй мартаһан
Хүүхэн наһаяа гээһэн нүхэд
Дүүхэн тээшээ хёлойгоо гэхэл

***

Залуу өөһэдөө ябаагүй мэтэ,
Залуушуул иимэ-тиимэ гэлдэн,
Үһэеэ сайжа эхилһээр заримашуул
Үнгэртэрөө гэмэрнэ-гутарна тэбдэн,
Хэрбээ залуушуулай нээрээ муул
һаа,

Хэн зэмэтэйб — хэлыт намдаа!
Өөдэнь шэдэһэн шулуумнай эрьеэд,
Өөһэд дээрэмнай унаа аалам даа?

***

Нарайхан хүүгэнэй халууруһан
уйлаан

Наратайшье үдэрые бүрхэг болгоод,
Нарые халхалһан үбшэнһөө —
мулталха

Наһаяашье үгэхөөр зориг олгоод
Бүрбэгэрхэн үхибүүнэй баяртай
энеэдэн

Бүрхэгшье үдэрые наратай болгоод,
Бүлхитөөд ябаһан сэдьхэлыем
заһажа,

Бүтүүе сүмэлхөөр шэди олгонол!

ГАСТРОЛЬДО ГАРАБА

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын театрай артистнар зунай амаралтаһаа бусажа ерээд, хүдөө нютагуудайнгаа ажалшадта шэнэ зүжэгүүдээ харуулхаяа хоёр бүлэг боложо хубааралд гастрольдо гараба.

Буряадай АССР-эй габьяата артист Ц-Д. Пурбуевай хүтэлбэри доро нэгэ бүлэг артистнар Сэлэнгын, Зэдын, Захааминай аймагуудта гараба. Эдэнэр драматург Г. Мусреповэй «Инаг хоёр» гэжэ трагеди хүн зондо харуулха юм. Зүжэгэй гол рольнуудта Буряадай АССР-эй арадай артист Д. Д. Дондуков, Буряадай АССР-эй габьяата артистканууд Д. С. Чимитова, В. Н. Амханова, республикын шангай лауреат М. Жапхандаев, артист В. Н. Кондратьев болон бусад хабаадаха.

Тиихэдэ хоёрдохи бүлэг артистнар (ударидагшань театрай ахалагша администратор Т. С. Булханова) драматург Д. Дылгыровай «...луу наһанай охин» гэжэ зүжэг, мүн шэнэ программа концерт абажа, Хэжэнгын, Хориин, Яруунын аймагуудаар гараба. Буряадай АССР-эй арадай артист Б. Г. ..., Буряадай АССР-эй габьяата артистка С. У. Уладаева, артист Ц. Ц. Цыренжапов болон бусад эдэ зүжэгүүдтэ хабаадалсаха.

Ч. ГУРУ...

ОНТОХОН

СЭСЭН ҺАМГАН

Урдын урда сагта һэн ха. Нэгэ үгытэй айлай хүбүүн хари холо нютагта ошожо, баян айлай барлаг болоод, хэдэн жэлдэ хүдэлбэ ха.

Тэрэ баяниинь ори ганса басагатай байгаа. Басагыень һамган болгожо абаха дуратайшуул ехэ олон байба ха. Теэд басаганиинь хэндэшье халамда гаража үгэбэгүй.

Баян хүн яажашье ядаба ха. Һүүлэй һүүлдэ ори ганса басагаяа хайрлаад, иигэжэ хэлэбэ:

— Газар уһан дээрэхи ганса үримни! Өөрынгөө дураар болыш даа. Дуратайл хүндөө хадамда гараарай.

Баярлаһан басаган үгытэй айлай хүбүүндэ гүйжэ ерэбэ:

— Зай, нүхэрни, манайш хуби заяан шиидхэгдэхэ болобо ха. Дурлаһан хүндөө хадамда гара гэжэ эсэгэмни зүбшөөгөө.

Хүбүүншье баярлашаба даа. Эдэ хоёр үни заяанай бэе бэедээ дурлаһан аад, яахашье аргагүй, дуу шуугүй ябадаг байгаа ха юм.

Үгытэй хүбүүндэ басаганайнгаа хадамда гараха болоходо, баян хүн ехэ голхороошье һаа, яахашье аргагүй, өөрынгөө үгэһэн үгэдэ торожо, энжэ бэлэг үгөөд, хоюулайень хүбүүнэй нютагта эльгээбэ ха.

Хүбүүншье нютагтаа ерээд, түбхинэбэ, һамганайнгаа энжэ зөөри — адуу мал үдхэбэ.

Эгээл энэ үедэ нютагай тайшаа ноёндо иимэ үгэнүүд дуулдаба:

— Үгытэй ядуу ябаһан хүбүүмнай мүнөө яһала зөөри зөөшэтэй болоод, гоё һайхан һамга холын нютагһаа асараад байна.

Һонирхоһон тайшаа ноёншье үгытэй хүбүүнэйдэ ерэбэ. Тэрэниие хэншье угтабагүй. Гэртэ ороходонь, нэгэ гоё һайхан һамган айраг бүлэжэ сүлөөгүй байба.

Тайшаа ноён бардаастай бүдүүнээр зандарба:

— Юундэ намайе угтабагүйбта? Мориием юундэ абабагүйбта?

Тиихэдэнь үгытэй хүнэй һамган иигэжэ харюусаба:

— Гэрэймнай эзэн үгы байнал даа. Теэд эхэнэр хүн мори абадаггүй гуримтай һэмнай.

Тайшаа ноён юушье хэлэхээ олохо ядан һуутараа, иигэжэ захирба:

— Амамни ехэ хатаад байна. Нэгэ ууха юумэ табигтыл даа.

Үгытэй хүнэй һамган арбан тогоо арзалжа, хорин тогоо хорзолжо, хатуу гэгшын архи урдань табиба, хөниной тарган мяха асарба. Тайшаа ноёншье архидань һогтожо, һууһан һууридаа унташаба.

Үглөөгүүр бодоод, ... ганирба:

— Үбгэнэйнгөө ерэ... намда ошохо гээрэй. О... доо хүдөөгөөршье бэшэ, ... гыгааршье бэшэ ябаха ... хэлээрэй. Морин бэшэ, ... бэшэ амитаниие унаад ... гээрэй.

Тиигээд тайшаа ... ба. Үбгэнэйнгөө ерэхэдэ ... шаагай захяае һамга... хэлэбэ. Үгытэй хүбүү... долгото болон һуушаба...

— Яаха бэлэй? Ямар... шэр хүндэ даабари г...

Тиихэдэнь һамга... иигэжэ хэлэбэ:

— Үбгэн, һанаата б... ло. Үглөөгүүр болоходо ... гэ аргыень олоно ааб...

Үглөөгүүр болоходо һ... ганиинь нэгэ тэхэ ас... эмээллээд, үбгэндөө ни... захиба:

— Зай, тэхэ унаад ... доо. хүдөөгөөршье б... харгытааршье бэшэ, ... далангаар ябаад ошоо...

Үгытэй хүбүүн һамга... гаа хэлээшээр ошобо ... Гайхаһан тайшаа ... асууба:

— Шамда хэн ... үгөөб?

— Хэншье заажа үг...

Дуугүй болоһон т... бүдүүн хоолойгоор хү... тэр хэлэбэ:

— Нүгөөдэр бидэ х... орондо ошохомнай. Ш... дэнтэй суг ошожо, зар... рилсаха болоош. Ма... зарта гараһан ехэ т... хүршэ орондомнай ех... тодхор ушаруулаа. Ш... сэн хүн, тэрэниие ... Зарга барилсахаш.

Үгытэй хүбүүн гэртэ... саба. Тайшаагай даабар... хай һамгандаа хөөрэбэ. ... рэнь нэгэ бага бодолго... лоод, захяагай үгэн... хэлэбэ ха.

Хүршэ орондо ошохо... тэндэхи ноёд һайд ... ошоошодто ехэл шан...

— Танай газар дээ... раһан ехэ түймэр ман... дэ ехэ гай тодхор у... лаа. Тэрэнээ түлэхэ бо... Гал түймэрөө бусаажа... ты!

Тиихэдэнь үгытэй ... иигэжэ хэлэбэ:

— Танай ороной ... дээрэһээ эхи абажа ур... хэдэн ехэ мүрэн ... тэндэ үерлөөд, баһа... тодхор ушаруулаа. Та... тэдэ уһа мүрэнүүдээ б... жа абагты.

Хүршэ гүрэнэйхид ... хэлэхэ аргагүй болобо... Тиигэжэ үгытэй хүбүү... сэн һамганайнгаа ашаа... рэн түрынгөө нэрэ ... аршалжа шадаһан юм...

С. ДЫРХЕ...

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕ...

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА!

1974 оной бүхы газетэ, журналнуудта за... абалга сентябриин 1-һээ республикын нютаг ... хэндэ эхилбэ.

Аймагуудай «Союзпечать» агентствэнүүдтэ, ... хеэ холбооной бүхы отделенинүүдтэ, предпри... ба эмхи зургаануудай, колхоз болон совхозүү... хэблэл тарааха ниитын түлөөлэгшэдтэ захил ... болохо.

«Буряад үнэн» газетын жэлэй сэн — 6 түхэриг, һарын — 3 түхэриг.

Үндэһэн хэлэн дээрээ гарадаг «Буряад үнэн» газетэ захихаяа бү мартыт!

□ «БУРЯАД ҮНЭН» □ 1973 оной сентябриин 15. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР □ Н-00573. Заказ №